

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

ČERVEN - ČERVENEC 1973

ROČNÍK X — 6-7

Fráňa Šrámek a my

Zdeněk Svěrák, spisovatel a herec, Praha

Na otázku „Máte rád Šrámka?“ vám asi odpoví kladně kdekdo. Ale já pro to mám písemný důkaz. Pro svou diplomovou práci na Vysoké škole pedagogické jsem si zvolil téma „Porovnání Šrámkovy tvorby básnické a prozaické“. Potom, jako učitel češtiny, jsem o něm vykládal žákům a vždycky jsem ho probíral déle, než předepisovaly osnovy. V posledních letech jsem plně soustředěn na osobnost geniálního Járy Cimrmana. Zda došlo někdy k osobnímu setkání Fráni Šrámka s Cimrmanem, zatím není známo. Jestliže se však setkali, jistě to bylo v Sobotce a jistě si dobře rozuměli.

Vlastimil Fišar, herec Divadla na Vinohradech

Když jsem se poprvé vydal do Sobotky, bylo to ve válce, nepobízela mne především touha spatřit malebné Šrámkovu městečko. Byla to spíš povinnost vyhovět strýcovo pozvání, učil tam v tu dobu. Zvykal jsem si teprve na Čechy, na Jičínsko, mé srdce a strašlivý stesk patřil horám, řekám a obloze rodného Slovenska, odkud jsme se museli v jedenačtyřicátém vystěhovat. A tak s těmito stále planoucími vzpomínkami jsem tehdy sedl na kolo a jel do Sobotky.

Silnice pospíchala chvílemi dolů, pak se zas táhla nahoru a ty prudké sjezdy a strmá šlapání jakoby konce neměly. Až najednou na kopečku zasvítil Humprecht a pod ním jako v košatince poskládané střechy a domečky Sobotky. Tady jsem poprvé slyšel o básníku Šolcovi, strýc mi citoval z Písně o mozolné ruce a určitě i Naše chaloupky, a tady jsem poprvé procházel zákoutími, jež před několika léty míjel Fráňa Šrámek. Poznával jsem jeho milované městečko a začal jsem poznávat i jeho dílo.

V jednom ze svých rozkošných soboteckých dopisů píše Šrámek o tesknosti, která leží domovem pod Humprechtem, ve verších nad hrobem Václava Šolce zas vzpomíná smutnou krásu tohoto kraje, ale můj první zdejší zážitek nenese pečeť tesknosti či smutné krásy. Převládala spíš pohoda, zelené teplo, milá líbeznost a tyto studentské dotyky se mi vždy znovu obnovovaly. V poslední době jsem je zvlášť vnímal při neopakovatelných poetických zastaveních na soboteckých prostranstvích, na barevné louce pod Humprechtem, právě tak jako v prostorách Šrámkova domu, kde se o to zvlášť zasloužila paní profesorka Hejnová. A všechny tyto líbezné vzpomínky nezasula ani nečekaná mrzutá zima, v níž jsem loňského listopadu přednášel v Sobotce Jeseninovu Annu Sněginu...

Zelené teplo mne nedávno přivítalo v Sobotce znovu. Neuškodli byste však důvod, nenamáhejte se. Nejeli jsme tam hrát ani recitovat, byl jsem pozván — za svědka! Na Šrámkově Sobotce se poznali dva mladí lidé, ona z Hlinska, on z Prahy a v Sobotce oslavili svatbu. Požádali zasloužilou umělkyni Julii Charvátovou, Julinku, jak jí říkáme, a mne za svědky a tak jsme zase jeli do města pod Humprechtem. Proč si Ljuba s Petrem vybrali právě Sobotku? Jejich srdce tam zřejmě poprvé souzněla. A vzpomínáte si na Šrámkovu báseň o Sobotce? Začíná verši: „Přicházejí, odcházejí, já každému jinak radím...“ a končí:

*Jen tak zdám se: všechny vítám,
jen tak zdám se: všechněm šeptám,
ale srdce mě je věrné.
Z nejtajnější krásy dárek
vždy jen tomu podala jsem,
kdo se dívá, až to bolí,
kdo naslouchá, až mu zazní
jeho srdce vlastním hlasem.*

Nehrál jsem doposud, bohužel, v žádné Šrámkově hře, pouze jsem občas někde přednesl ukázkou z jeho díla. Poprvé jako posluchač konservatoře krátce po válce v tehdejšímu Klubu umělců Mánes. Ale to už je dávnou, tak dávnou, že dnes recituje Raport a v Červnu hraje můj sedmnáctiletý syn Jan. Právě si donesl z recitační soutěže dárky z Československého spisovatele a mezi nimi Šrámkův Splav...

Nejsou to rovněž návraty? Snad teskné a trochu smutné, ale neukončené a určitě životadárné.

Miroslav Homola, člen Městských divadel pražských

1. S jménem Fráni Šrámka jsem se setkal poprvé na dramatické konservatoři při vyučování. Ale právě setkání bylo, když jsem od spolužákyň (byla to Julie Charvátová, známá recitátorka) dostal darem Stříbrný vítr. V té době nebylo pro mladé lidi lepšího a více ceněného dárku nad Šrámkovu knihu. Jan Rátkin se stal mým oblíbeným hrdinou. A recitovali jsme pak horlivě Šrámkovy verše. Byl to opravdu autor našich let. Rozuměl nám a my jemu.

2. Herec se obrací neustále k budoucnosti, k tomu, co čeká, ale Šrámek se mi připomínal návraty her na divadelní jeviště a také návraty na filmové plátno, zejména Krškovým Měsícem nad řekou. I když třeba nesáhnou do knihovny delší čas po jeho knize, vím o ní, a část toho dávného opojení jeho dílem zůstává stále v nás, vnikla do našeho života a do naší povahy, do našich citů.

ZA OLDŘICHEM CINKEISEM

(Smuteční proslov místopředsedy MěstNV v Sobotce Václava Linhart)

Vážení pozůstalí, vážení přítomní,

jedním z nejsmutnějších okamžiků v našem životě jsou chvíle, kdy se naposled loučíme s člověkem, který náhle odchází z kruhu své rodiny, z kruhu svých spolupracovníků, a kdy se nám zdá, že s úmrtím nám blízké osobnosti umírá v nás samých kus vlastního života.

I my všichni přicházíme se dnes nejen rozloučit se soudruhem Oldřichem Cinkeisem, tajemníkem MěstNV v Sobotce, ale zároveň se poklonit jeho památce a vzdát čest a upřímné poděkování za všechno, co ve svém životě, ve své práci pro rodinu a pro celou naši společnost vykonal.

Přijměte prosím, vážení pozůstalí, v těchto okamžicích projev spoluúčasti jménem MěstNV a sboru pro občanské záležitosti v Sobotce, jménem ONV v Jičíně, jménem 2. uliční organizace strany v Sobotce a jménem všech, kterým byl váš drahý manžel a tatínek dobrým spoluobčanem, dobrým sousedem. Hluboký zármutek, který pocítujeme nad odchodem čestného člověka, je i naším zármutkem, je i naší bolestí v této chvíli rozloučení. Vždyť soudruh Cinkeis plnil stránky svého života obětavou a veřejně prospěšnou prací.

Často bývá srovnáván život člověka s hořící lampou. Nezáleží na okázalé vzácnosti jejího kovu, ale na jasů jejích plamene, má-li být prospěšná a plnit své poslání. A právě takový byl život zesnulého, který přitom nebyl zdaleka lehký. Nebyl lehký ani tehdy, když výstřely a požáry 2. světové války otrásl celý svět. V srpnu 1941 byl zatčen gestapem a odsouzen zvláštním německým soudem v Praze ke dvěma rokům káznice pro poslech zahraničního rozhlasu. V té době prošel mnoha věznicemi: byl v Kartouzích, v Jičíně, v Hradci Králové, v Praze na Pankráci, v Dražďanech, ve Vratislavi a v rakouském Steínu nad Dunajem. Všude se choval jako dobrý a skromný kamarád. Jako politický vězeň se také zapojil po roce 1945 do práce Svazu protifašistických bojovníků.

Zesnulý měl i své ušlechtilé záliby, měl rád všechno, co činí život krásným. Byl dlouholetým aktivním členem mysliveckého sdružení, jež ztrácí v Oldřichu Cinkeisovi obětavého člena, který poctivě vedl veškerou administrativní práci. Byl nejen dobrým myslivcem, ale i velkým milovníkem přírody. Odchází navždy z kolektivu myslivců, ale vzpomínka na něho v jejich řadách bude věčná.

I když jsme věděli, že jeho zdravotní stav není dobrý, přesto nás jeho náhlý a neočekávaný odchod ze života bolestně překvapil. Odešel uprostřed pilné práce, kterou miloval a která byla smyslem a náplní jeho života. My

všichni, kteří jsme ho znali, budeme na něho vzpomínat s úctou a láskou. Bude nám vždycky příkladem obětavé péče o rodinu, pro níž žil, příkladem vzorného otce a manžela. Před několika lety si postavil svůj rodinný domek, aby své rodině i sobě umožnil lepší podmínky bydlení. Netušil však spolu s námi, že sám plodů této práce dlouho neužije.

Nebude možno zapomenout na jeho vztah ke kolektivu, se kterým žil na svém pracovišti. Nebudeme moci zapomenout na místa, kde jsme ho vidali, na cesty, kudy chodil. Na dlouhou dobu budou zapsána jeho hřejivá slova do naší paměti. Ještě před skončením zaměstnání na ONV v Mladé Boleslavi, když už se mohl těšit na zaslužený odpočinek, rozhodl se místo nečinného pohodlí věnovat své síly ve prospěch veřejné činnosti, ve prospěch svých spoluobčanů. Zapojil se s plným úsilím do práce v národním výboru s vědomím, že pomáhá budovat lidské štěstí. Byl dobrým pracovníkem ve svém oboru a v něm odevzdával naší společnosti svůj poctivý díl, ba často větší, než mu bylo uloženo. Měl vždycky srdce otevřené k radě a pomoci, a třeba často zápasil s vlastními starostmi a se stínnými stránkami svého života, dovedl poštěřit laskavým slovem druhého. Složil ruce v klín skutečně teprve až v posledních dnech života, když jeho stále se zhoršující zdravotní stav dotvrzoval, že nelze do nekonečna těžit z jedné lidské obětavosti — a že je povinností nás ostatních, abychom v jeho práci pokračovali. A tak v tichém zamyšlení vzdáváme mu všichni při posledním rozloučení čest, s vděčností a úctou skláníme se před velikostí památky jeho plodného života. Zhasl plamen života na zemi — jak je nezvratným údělem člověka. Ale čistý plamen ohně vrátí jeho tělo do klína přírody, odkud porostou další životy. Světlo, které kolem sebe šířil náš zesnulý přítel a spolupracovník, bude zahřívát krásnou vzpomínkou naše srdce dál a bude svítit do našich dalších cest.

S tímto posilujícím vědomím se s ním loučíme naposled. Tu jeho cestu poslední pozdravme s úctou a vřelým díkem za to, co nám dal. Prostou kytičku nejkrásnějších vzpomínek dáváme zesnulému na rozloučenou při jeho odchodu na cestu, kterou musí jít každý z nás, i kdyby měl kolem sebe srdce nejvěrnější.

A vám všem, kteří jste přišli, abyste zesnulému prokázali svou účastí v této obrádní sni poslední čest za jeho životní dílo, upřímně děkuji. Činím tak za ty, jejichž srdce jsou v této chvíli přeplněna bolestí.

Děkuji zesnulému, že pomáhá nést kupředu pochodeň míru a pokroku, pochodeň lidství a přátelství.

Čest jeho práci, čest jeho jménu a jeho památce.

STUDÁNKA

kteřou jsem pro sebe před lety objevil, se neukrývá uzavřena do sebe, kdesi v hloubi lesa. Není také vyzděna úhlednými kameny. Leží na dlani široké, mírně polabské krajiny a obráží bleděmodře oblačné české nebe.

Zrcadlí se v ní bezstarostnost dětských her i melancholie vesnických pohřbů, přijala něhu matčiných rukou, čistotu jabloňových květů i zvidavost hřiběcích pysků. Neměnné siluety věkovitých stromů se v ní zrcadlí.

Svou sílu čerpá z nezřetných hlubin země: z kořínků léčivých bylin a z ostrých trav, z očistné hlíny i z tuhého křemene.

Je průzračná, ale na samém dnu dohlédneš vodních příšeří. Je průzračná, ale na samém dnu dohlédneš i střepey, střepey zklamání, stesku a trýzně, jsou zde, ale omyté od rmutu a ukládané s chladivou útěšností.

Zvířený prach přeháněk a jepic usedá na její hladinu, ale neúnavný vítr je smetá a unáší.

Její oko obhlédne celý náš tak složitý a prostý svět: úžas dětství, nedočkavost mládí, trpkou moudrost stáří. Můžeš tu studánku přehlédnout, v běsnění živilů a v chlubném hlaholu masopustů ji můžeš přeslechnout, tu gnómičskou řeč obrazů utkvělých v nekonečném prostoru mlčení.

Ale ona nemlčí, je jen tichá a věrná a čistá.

Václav Stejskal

J. Hilčr

TIŠÍ V ZEMI

Leontině Mašínové

Po právu hřiny
vštěpujete odřikavou vůni
školním růžičkám
Včelám stačí tak málo
k medově službě
Prostor bez hranic
a vzduch
sloužící k obývání

Tam kde je dým
bývá i návyk slov
bezpečí návratu
hřejivá beránci kůže
V korunách stromů se skrývá
skřítek radosti
Těch kroků pod nimi
A pout

Než opustíme studánku
znovu se rozhlédneme

Otiskujeme ukázkou z nové básnické sbírky Jindřicha Hilčra Polní plášt, která nedávno vyšla v nakladatelství Melantrich. Jsou v ní mnohé verše se šrámkovským ozvukem. Literární kritik Václav Stejskal svolil k uveřejnění svých slov na závěr této knížky.

Jubilant z Podhradí

Dne 26. července se dožívá sedmdesát let František Křelina, rodák z Podhradí u Jičína. Toho dne si na něho snad vzpomene řada jeho někdejších žáků, neboť byl učitelem. Ale vzpomenu si také čtenáři, jimž dal více než desítku knih, především povídek a románů. Ty knihy, dodnes neztratily nic ze své osudové naléhavosti.

Literární historie a kritika už dávno narýsovaly Křelinovu tvůrčí cestu, na níž vývoj jeho životního názorového stanoviska nebyl nepodstatný. Ale životní názory a stanoviska, často proměnlivá a proměňovaná, nedávají, jak dokazují i knihy Františka Křeliny, pečeť životnosti a aktuálního trvání. Tuto pečeť nutno hledat a dobývat jinde: ve vyjádření osudovosti dějů a činů lidí. Spisovatel to dělá slovem, z něhož stírá prach všednodennosti a dává zablysknout jeho bytostnému původu. Tohle František Křelina uměl a dobře uměl. Tento „zběh krve“ — jak sám sebe pojmenoval v básnické prvotině Půlnoční svítání z r. 1927 — zůstal krvi svého rodu věrný a jeho knihy o tom vydávají svědectví. Myslím, že literární program Křelinův vyrůstal právě z této věrnosti, z neustále přítomného povědomí rodu a domova, jejichž jistoty hledal vytržen z nich a odvádě do světa. Stal se vědomým pokračovatelem tradice našeho venkovského románu. Tradice, kterou zakládala Karolina Světlá, kterou prohloubila Teréza Nováková a u nás v kraji ji zmnožil i K. V. Rais.

Ale čas do chvíle Křelinovy, tj. do počátku třicátých let, i na venkově mnoho změnil. Idyla se ztratila. Lidé, výrazně rozdělení majetkem, nenacházali už společnou

řeč. Expanze městského či maloměstského živlu překrývala a rozrušovala mnohé ustálené jistoty. Doba krizí a bída a mnoho dalších věcí a událostí proměňovaly tvář venkova. Křelina to věděl a viděl, a proto šel neúprosně za obrazem té skutečnosti. Ne aby ji opsal, obkreslil, ale aby hledal, odkrýval lidské jistoty, vedoucí k východisku. Pevninou jistoty mu byla věrnost půdě. V jejím vzdělávání nacházel naděje nového údělu. V zápase s ní prohrávalo sobectví, v práci na ní se dostávalo zklidnění bouřnému osudu. Svět lidí v knihách Křelinových je hlubinný, strhující milostností i tvrdostí, svěhlavostí i osudovou odevzdaností. Svět města je vždycky jen kulisou. Často je zapsán s kronikářskou věcností a pečlivostí, ale vždycky za ním cítíme, že je to svět venkovským lidem nepřátelský. Tento vypjatý svár mnohdy rozlomuje práci Křelinovu, cítíme v ní dvojkolejnost, jenomže nakonec to, co tu „hraje“ jako bytostné a rozhodující — tj. obraz vnitřního světa a zápasu lidí, navíc vyjádřený silnou básnivostí, to přerůstá a zůstává výsledný dojem.

Tak zůstal Křelina věrný své krvi a práv svému literárnímu programu i v době, která měla podobu tektonické činnosti, při níž mnohé z toho, co chtěl zachránit, se nenávratně ztrácelo a připravovaly se děje budoucí. Ale Křelinova víra, promítnutá do osudu lidí, tváře a činy jeho hrdinů promlouvají dodnes příměrem stále naléhavým. To ostatně potvrzuje i jedna z jeho posledních prací — Každý své břímě. Tragédie Lidic v ní dostala neotřelou podobu dialogu, jehož výslednicí je nesláboucí varování a výzva.

-š-

Sté výročí narození Augustina Seiferta

Rudolf Turek

V polovině letošního ledna uplynulo ve vší tichosti sté jubileum narození jičínského rodáka Augustina Seiferta (14. 1. 1873 — 9. 11. 1955), vášnivého milovníka širokého rodného kraje a horoucího podporovatele jeho zájmů v letech 1905—1937. Již jeho studentská gymnasiální léta v Jičíně byla naplněna dvěma myšlenkami: láskou k národu a živým zájmem o jeho minulost i o rozvoj vlasti vědy a turistiky v rodném kraji. Podmínky byly velmi příznivé; na jičínském gymnasiu, v jehož těsném okolí Seifert již od dětství vyrůstal a v němž čerpal prvé hlubší poznání, působil vedle vynikajícího klasického filologa Františka Lepaře především nadšený historik Antonín Vánkomil Maloch, jenž již v r. 1855 vynikl znamenitou prací „Slovo o předhistorických náspech v Čechách“. A již dvanáct let před Seifertovým narozením vznikla zde v okruhu Antonína Marka, A. V. Malocha a profesora jičínské reálky Josefa Šimáčka za zřejmé iniciativy pražského Vojty Náprstka myšlenka jakéhosi umělecko-průmyslového musea; i když po devíti letech museum prakticky zaniklo a musejní společnost dostala splynutím s Hospodářsko-lesnickou a průmyslovou jednotou jinou náplň, zájem zde zůstal a za Seifertova života bylo museum — již jako vlastivědné — obnoveno. Seifertův myšlenkový svět se vyvíjel především v duchu národním; v tom duchu působil již jako student v Sokole i v Akademické čtenářské jednotě v Jičíně, v témž duchu se spolu se svým krajanem Antonínem Pravoslavem Veselým přimknul k radikálně-oposičnímu hnutí Omladinářů-Devadesátníků.

Vždy se hlásila i silná nota obecně slovanská; je dnes téměř nepochopitelné, že mladistvý student vyvinul iniciativu k převezení tělesných pozůstatků Jána Kollára z Vídně do Prahy, k němuž brzy vskutku došlo. Během pražských právnických studií se vedle „Omladiny“ zapojil též do práce v právnickém spolku „Všehrd“ a v „Literárním a řečnickém spolku Slavia v Praze“. Příznačné jsou jeho literární počátky v roce 1894, kdy uveřejnil v „Jičínském Obzoru“ téměř současně články „Za samostatný a svobodný český stát“ i „V zájmu naší turistiky“; v roce 1902 přistoupila první studie s látkou historickou „Povýšení Jičína dekretem českého krále Václava II. Přemyslovce ze dne 25. února 1302 města“ — a těmto třem směrům zůstal Seifert povždy věren, i když práce v Národní radě české od r. 1905 přidávala úkoly další. Zprvu byly to především články příležitostné. Seifert vyprávěl kde jaké jubileum, významu obecného i lokálního,

ať šlo o 500 let bitvy u Grunvaldu v roce 1910 (k němuž se po dvaceti letech znovu vrátil), ať o 250. výročí J. A. Komenského 1920, ať o 10. výročí bitvy u Zborova 1927 [zároveň v roce smrti potomka Komenského Jiřího Figula, jemuž Seifert věnoval několikrát svou pozornost], výročí 10 let české správy Stavovského divadla 1930 (též v roce pročitěného nekrologu A. Jirásky), 110. výročí narození Havlíčkova 1931 nebo o bohatý jubilejní rok 1934, v němž Seifert oslavil jak stoletá jubilea obou složek státní hymny, tak třísté výročí pádu Valdštejnova, století od poslední české královské korunovace i čtyřicáté výročí omladinářského procesu; v r. 1940 následovalo 45 let od Národopisné výstavy, 1943 výročí založení tepelského kláštera v r. 1193 i zahájení jízdy na trati Turnov—Jičín 1903, o rok později vzpomíná Seifert stého jubilea německé romantické oslavy Jičínska i třicátého výročí smrti Valdštejnova potomka a hudebního mecenáše Václava z Kounic. Nebyly to studie objevené, vynikaly však historickým smyslem i mimořádnou schopností osvětovou; i mezi těmito populárními články mihne se často zajímavá myšlenka. Také některé další práce, jako paralela Komenského-Goethe z r. 1932 nebo dvě stati z roku 1934 „Rok 1866 jako stanice v rozpadu habsburské monarchie“ a „Umění v Národní radě Československé“ (obě vyšly v časopise „Národní rada“, jež Seifert spolu s dalšími paralelními publikacemi „Naše zahraničí“ a „Čechoslovák“ redigoval) mají postřehy vskutku pozoruhodné.

Trosky. Exlibris Vladimíra Mikule od Karla Kinského. Zinkografie z r. 1965

Seiferta zajímala především kulturní minulost národa, počínaje J. A. Komenským a B. Balbínem; v četných jeho monografických statích jsou dále zachyceny postavy J. Jungmanna, A. Marka, J. Kollára, Fr. Šira, J. V. Jirsíka, S. K. Macháčka, Fr. C. Kampelka, K. H. Máchy, Fr. L. Riegra, K. Havlíčka-Borovského, A. V. Malocha, V. Náprstka, J. Grégra, J. Gebauera, Sv. Čecha, J. Podlípého, J. Herolda, A. Jiráka, J. Metelky, R. Tyršové, J. V. Mrkvičky, O. Hořejšího, K. Kramáře, J. Voborníka, A. Podlahy, J. Semeráda, Ot. Kukulky, Ad. Prokápka, J. Hejreta, J. Peška, Fr. Strnada, A. Švehly, V. Dyka, J. Drahoňovského, E. Destiniové, J. Auerhana, J. Skrbka, T. Čapka, J. Štemberky a jiných. Věnoval pozornost i některým zjevům světovým, jako byli Fr. R. Chateaubriand, L. N. Tolstoj, I. A. Bunin, bulharský slavista St. St. Bobčev nebo francouzský přítel Čechů Fr. Marchand. Zvláštní význam mají jeho dokumentární stati o Omladině; z jejích členů věnoval největší pozornost vedle A. P. Veselého především K. S. Sokolovi, A. Čížkovi a J. Škábovi (Škába byl zároveň autorem prvé monografie o Seifertovi samém).

Jinou významnou složkou Seifertovy literární pozůstatosti jsou jeho vzpomínkové i vlastivědné črty z Jičína. Lásku k rodnému kraji vypořádal ve dvou knihách, z nichž prvá, „O Pelíškovi v Prachovských skalách“ z roku 1939, má ovšem ráz spíše povídkové fantasie pro mládež, druhá, „Z dávného Jičína“ z r. 1940, přináší však důležitý memoárový materiál, jenž by asi jinak zapadl. Z memoárových črt dlužno jmenovat ještě aspoň stať „Vzpomínka mládí — posilou v životě“ z Památníku Lepařova gymnasia z r. 1933 (o toto jméno ústavu se dva roky před tím Seifert zasloužil). Ze starších látek jej především zajímalo národní probuzení a počátky turistiky; odtud pocházejí stati „Národní buditelé na Jičínsku“, „Turistika na Jičínsku“, „Vojta Náprstek a turistika na Jičínsku“ i přehled dějin turistiky v Prachovských skalách, uveřejněný ve sborníku „Prachovské skály“, vydaném r. 1948 redakcí Karla Hlávky. Seifert byl spolu s Václavem Dědinou i autorem hesla „Prachovské skály“ v Ottově Slovníku naučném nové doby VI/1 z r. 1938. V souvislosti s životem rodného kraje všiml si vedle přítomnosti V. Náprstka především toho, co jej tak pobuzovalo v mládí: návštěvy Svatopluka Čecha, jehož ji-

činský projev z r. 1893 vydal tiskem a jemuž věnoval pozoruhodnou studii ve 3. čísle časopisu „Čechoslovák“ z r. 1933.

Je přirozené, že tento nadšenec stál i v prvních řadách krajského spolkového hnutí. Hned na počátku svého veřejného pražského působení zúčastnil se spolu s Karlem V. Raisem i věhlasnými lékaři-krajanem Janem Deylem a Otakarem Kukulou založení volného krajského sdružení, jež již v prvním roce své činnosti (1905) dosáhlo počtu dvou set členů; horlivý jednatel Augustin Seifert byl vlastně duší sdružení i po jeho proměně ve spolek r. 1933; po smrti předsedy spolku Vladislava Lepaře stanul právem sám v jeho čele (1935). Právě pod jeho vedením rozvinul spolek čilou činnost přednáškovou, zasahující všichni vlastivědné obory Jičína v nejširším obsahu tohoto pojmu; hned v počátcích spolkové éry kroužku roku 1933 založil Seifert i revue „Jičín v Praze“, kterou až do zastavení v r. 1941 úspěšně redigoval. Poslání krajského hnutí chápal v plné šíři a udržoval čilé styky i s krajskými spolky ostatních měst oblasti; sám napsal např. obsáhlou práci „Krajané z Hořic v Podkrkonoší“.

Okupace přinesla ochromení Seifertovy práce. Hned jak se začaly ukazovat mraky zlých událostí, odešel sice (1937) z aktivní služby, ale neušel vězení, jež podlomilo jeho zdraví. Po návratu z Pankráce až do smrti žil už jen většinou ve vzpomínkách; obnovil sice činnost vlastivědného kroužku „Jičín v Praze“, v němž byl r. 1953 zvolen čestným předsedou, ale literárně se již odmíchl. Mohl se slovy Daliborovými „spokojeně zřít na život zpět“. Již v r. 1908 jej jičínská Akademická čtenářská jednota zvolila svým čestným členem, o 10 let později jej vyznamenala Národní rada československá čestným diplomem „Za zásluhy o národní práci a v boji za samostatnost i v době persekuce“, v r. 1933 se stal čestným občanem jičínským a dne 14. června 1936 nazvali turisté jeho jménem vyhlídku při starobylé stezce slovanským prachovským hradištěm, blízko u staroslovenské brány na šíji vedoucí k jeho historickému centru. Těm, kdo měli možnost sledovat jeho nadšení pro život národa a zvláště milého Jičína, Sobotecka, Libáňska, Hořicka i Novopacka od šera pravěku až do živé současnosti, zůstane jeho rázovitá a dobrácká postava vždy drahou!

Dětská kniha na Humprechťě

4. května prožily sobotecké děti krásné odpoledne. Toho dne byla otevřena na Humprechťě stálá výstava dětské knihy, kterou připravilo nakladatelství Albatros. Slavnost byla zahájena v sále spořitelny, kde po pro-

jevech hostí předvedli pražští herci Pavlína Filipovská a Zdeněk Svěrák spolu s hudebním skladatelem Jaroslavem Uhlířem písničkový pořad Všechno máme schovaný. Veselé vystoupení zaujalo, děti dokonce složily novou písničku o Pavlíně, která přijela do Sobotky.

Potom se všichni přítomní odebrali na Humprecht, kde si po přestřížení pásky prohlédli výstavu. Je opravdu s citem instalovaná a ukazuje vysokou výtvarnou i obsahovou úroveň české a slovenské dětské knihy, která je oceňovaná na celém světě. Navíc se návštěvníci výstavy seznámí také s autory a ilustrátory dětských knih. Všichni přítomní vysoce hodnotili také výtvarné řešení expozice a její estetické působení na návštěvníky. V tom se shodovali představitelé ONV — vedoucí odboru kultury M. Polák, zástupce OV KSČ P. Štěpánek, ředitel KS PPOP v Pardubicích dr. Jiří Reřucha i zástupci Albatrosu — šéfredaktorka Věra Adlová, básník Jindřich Hilč, literární kritik Jaroslav Šimůnek, šéfredaktor Zlatého máje dr. Jiří Lapáček, výtvarník Miroslav Pacner a další vzácní hosté.

Tato výstava je prvním plodem úspěšné spolupráce Sobotky s nakladatelstvím Albatros, kterému patří upřímný dík za uspořádání výstavy i za pěkné zahájení.

Na snímku Karla Samšiňáka Pavlína Filipovská a Zdeněk Svěrák

JIRÍ NAJMON

OKAMŽIK

*Stříbrná ryba
nad hladnou vodu*

*Stačí jen přivřít oči
A jsme si blízko*

*Vnořit se do ticha
Pro jeden okamžik*

Tvých horkých rtů

Květena v lesním údolí západně od osady Spařence

Necelé čtyři kilometry jižně od Sobotky pramení u osady Spařence potůček, nesoucí jméno Kotelská strouha a protékající směrem k západu lesním údolím. Tam se podíváme na malou jarní exkursi za květenou Sobotceka. Údolí, jehož květenu budeme sledovat, je součástí velkého lesního celku, který lemuje severozápadní a západní okraj Markvartické plošiny směrem do Bousovské kotliny a táhne se od Zajakur kolem Vlčího Pole až k Ritonícím.

Nadmořská výška jmenovaného údolí se pohybuje od 265 do 340 m. Po stránce geologické náleží celá oblast svrchnímu turonu ze svrchního křídového útvaru. Údolí lemuje v horní části kvádrové pískovce, jež se klínovitě sbíhají k osadě Spařencům. Tam také těsně pod osadou prorazil si potok skalním stupněm deskovitě rozpadavých pískovců úzkou průrvu, již propadává vodopád do hloubky asi jeden a půl metru; skála v dosahu rozstříkující se vody je porostlá zelených játrovek. Pod souvrstvím pískovců se údolí zařezává do souvrství vápnitých slínů¹⁾, které také ovlivňují druhové složení rostlinné pokrývky, jak ještě dále uvidíme.

S přihlednutím k podnebí patří popisované území do oblasti mírně teplé, mírně vlhké a s mírnou zimou. Klimatické charakteristiky, naměřené v nejbližší stanici v Libáni (225 m n. m.), jsou tyto: roční průměrná teplota vzduchu za období 1901—1950 je 8,3° C, lednová -1,9° C, červencová 18,2° C, průměrný počet dnů s mlhou v období 1946—1955 byl 35,1 za rok. Srážky byly měřeny ve stanici Spařenecká myslivna (380 m n. m.) zhruba 2 km vzdálené od popisovaného údolí: průměrný úhrn srážek za období 1901—1950 činil za rok 633 m, z měsíčních průměrů nejvyšší je červenec a srpen (po 76 mm), nejnižší březen (35 mm), průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou v období 1920/1921 — 1949/1950 byl 59,6 za rok.²⁾

V údolí se zachovala lesní společenstva s bohatým bylinným podrostem, který i dnes ukazuje zčásti na přirozené vegetační poměry této oblasti, třebaže zdejší lesy zažily jistě již mnohé proměny. Vždyť vliv člověka v okolní krajině se datuje od mladší doby kamenné, ale především pěstební zásahy v posledních stoletích zasáhly do skladby lesních dřevin dosti pronikavě. Zdejší lesy náležely k panství kosteckému a nejbližší osada Spařence se připomínala již r. 1497 v kupní smlouvě (Sparzencze)³⁾. Početní stav obyvatel této osady v minulosti není bez významu, neboť jistě lesní personál pro práce v přilehlých lesích byl vybírán hlavně odtud. A obyvatel tam bylo dříve mnohem více než dnes: v roce 1834 — 116 obyvatel⁴⁾, v r. 1870 — 113⁵⁾, v r. 1893 — 117⁶⁾, v r. 1930 — 104⁶⁾, v r. 1965 — 69⁷⁾. Jak vypadaly vegetační poměry v údolí Kotelské strouhy před rokem 1750 jsem nezjistil, ale již o blízkém lese Velký Zastudil severovýchodně od Spařenců se dovídáme z popisu lesů panství kosteckého z r. 1728 o převaze smrků a jedlí (šlo zřejmě již o výsadbou), kdežto z lesů u Dolního Bousova jsou uváděny hlavně habry a břízy⁸⁾.

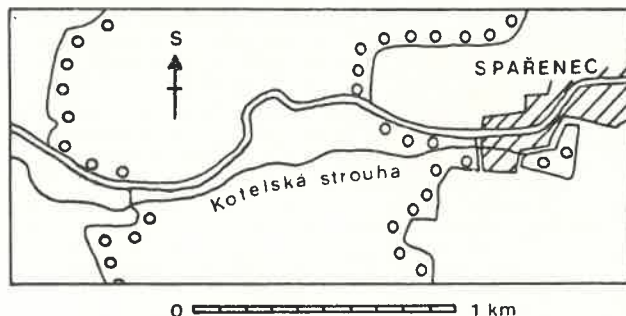
Vstoupíme-li do údolí pod silnicí při západním okraji lesa a sestoupíme k potoku, přivítá nás olšina, tvořená olší lepkavou a promíšená klenem a dubem letním. Při své návštěvě koncem dubna 1972 jsem zjistil naplaveniny potoka ve větvích keřů až do výšky 1 a půl metru. Takové povodňové stavy jistě ovlivňují jak rostlinstvo, tak formování potočního koryta. V bylinném krytu převládají sasanka hajní, orsej jarní, blatouch bahenní, netýkavka nedůtklivá, pcháč zelinný, ptačinec velkokvětý, violka lesní, mokřýš střídavolistý, karbínec evropský, tužebník jilmový, sítina rozkladitá, pomněnka bahenní, kakost bahenní, ostřice oddálená, chmel otáčivý, jedovatý ocún jesenní a pcháč bahenní. Olšina postupně přechází v středoevropsko-subkontinentální habrové doubravy. Z dřevin jsou v nich zastoupeny kromě habru a dubu letního i zimního lípa malolistá, babyka, klen, líska, svída, hloh obecný, brslen evropský, ptačí zob a kalina obecná. Bylinný podrost je poměrně dobře zachován a vyskytuje se v něm většina druhů, které jsou charakteristické právě pro zmíněné lesní společenstvo. Najdeme tam např. tyto druhy: svízel lesní, jaterník trojlaločný, černýš hajní, ptačinec velkokvětý, srha mnohomanželná, pryskyřník zlatožlutý, zvonek kopřivolistý, prvosenka jarní, kaprad samec, hrachor lecha, plicník lékařský temný, violka lesní, hluchavka žlutá pravá i horská, strdivka níci, vraní oko čtyřlísté (občas i s pěti listy), kokořík mnohokvětý, žindava evropská, vikev křovištní,

sasanka hajní, ostřice prstnatá, konvalinka vonná, ostřice lesní a četné další. Lokálně v blízkosti smrkových lesů roste i varianta habrové doubravy se šfavelem kyselým. Vystoupíme-li výše na svahu údolí mimo dosah mikroklimatických a hydro-pedologických specifík nižších částí zaříznutého údolí, přecházejí habrové doubravy v chudé acidofilní (kyselé) doubravy nebo v kulturní smrkové lesy (zvláště na svahu obráceném k severu), často téměř bez podrostu.

Při procházení údolím potoka směrem k východu můžeme již v habrových doubravách zaznamenat vtroušené jednotlivé buky i druhy charakteristické pro bučiny. Fragmenty bučin se objeví pak v horní části údolí přímo pod Spařenci. Původně se totiž větší či menší ostrůvky bučin vyskytovaly a některé se dodnes vyskytují na mnoha místech v Českém ráji, zvláště v jeho východní polovině. Osídlují především stinné úžlabiny a severní svahy údolí. Výskyt těchto ostrůvků vyznačuje z Českého ráje k jihu a jihozápadu přes Markvartickou plošinu až na Chlomecký hřbet⁹⁾. Výskyt bučin se odrazil v minulosti i v pomístních názvech: např. les severně od Spařenců se jmenuje Bukovský, les jižně od Vlčího Pole Bukový¹⁰⁾. V údolí západně od Spařenců se kromě buků zachovaly v podrostu ještě některé bučinné druhy, např. samorostlk klasnatý, mařinka vonná, devětsil bílý, jarmanka větší, vikev lesní, rulík zlomocný, lýkovec obecný, starček Fuchsův, bukovinec kapradovitý a kaprad rakouská.

V údolí se vyskytují na některých místech na slínech mokřavá místa a plošná prameniště s devětsilem bílým, mokřýšem střídavolistým a jinými vlhkomilnými druhy, zvláště na svahu na pravém, méně na levém břehu. Někdy tam dochází i k maloplošným sesuvům půdy. Vápnité slíny jsou v údolí charakterizovány význačným indikátorem těchto půd — ostřicí chabou různobarevnou. Z dalších druhů, které si zaslouží naši pozornost, se v údolí ještě porůznu vyskytují svízel severní, marulka klínopád, kozinec bezlodyžný, bez hroznatý, přeslička lesní, krabilice zápašná, pryskyřník kosmatý, čistec lesní, hrachor černý, zběhovce plazivý a ženevský, třezalka čtyřlístá, pstroček dvoulístý, sadec konopáč, děhel lesní, papratka samice a na okraji lesa u silnice bez chebdi.

Podívejme se ještě blíže na některé druhy, s nimiž jsme se v údolí setkali. Především je to smrtelně jedovatý rulík zlomocný, charakteristický druh bučin. V Českém ráji je znám z několika lokalit, možná však, že některé již patří minulosti. Nejbližší jsou v Žehrovských lesích, další v Prachovských skalách, u Trosků a u Mnichova Hradiště. Pro svou vzácnost si zasluhuje všude ochranu. Černé jedovaté bobule velikosti třesně mohou svádět hlavně děti k ochutnání. Ale pozor, i vědecký název rostliny *Atropa* je odvozen od jména jedné ze tří sudiček, přestřihující nit života. Další vzácnou rostlinou v této oblasti je devětsil bílý, horská a podhorská rostlina, zasahující jen ojediněle z podhůří do jižní poloviny Českého ráje (je např. ještě u Sedmihorek, v Příhrazských skalách, v údolí Žehrovky, v Prachovských skalách a u Malechovic). Nejjihněji v povodí Jizery se vyskytuje v Duškání u Krnska¹¹⁾. U Spařenců je tedy druhů nejjižnější výskyt v povodí Jizery. Podobně je to i se vzácnou horskou kapradinou žebrovcí různolistou, jejíž jeden trs udával v r. 1951 Zelinka z nedalekého údolí „V Rykáč“¹²⁾, což je nejjižnější výskyt jižně od Českého ráje vůbec.

Porost v údolí Kotelské strouhy

Foto B. Slavík

Při posuzování floristického složení sledovaného území je třeba ještě zdůraznit, že se tam prolínají druhy teplomilné, hájové (např. hrachor černý, prvosenka jarní a další) s druhy podhorského charakteru (např. devětsil bílý, samorostlík klasnatý, rulík zlomocný), z hlediska fytoecologického druhy habrových doubrav s omezeným počtem druhů bučinných.

V údolí není jen druhové bohatství rostlinné říše. Projdete-li údolím na jaře či počátkem léta brzy po ránu a budete-li se chovat tiše, okouzlí vás svým zpěvem nespočetné množství ptactva. A dokážete-li vnímat i ostatní krásu — drobné kaskády potoka, balvany obrostlé mechem, trouchnivější kmeny vrostlé do staré, dávno zapomenuté lesní cesty, vrátíte se domů bohatší o spoustu dojmů. A jistě si umíníte, že budete chránit všechna podobná zákoutí ve svém okolí, kde ještě příroda si zachovala svůj půvab a krásu!

ODKAZY NA PRAMENY:

1. Cehák K. (1946): Geologická mapa Československé republiky 1 : 75 000. List Mladá Boleslav - Praha.
2. Vesecký A. a kol. (1961): Podněbí Československé socialistické republiky. Tabulky. - Praha.

3. Orth J. a Sládek F. (1870): Topograficko-statistický slovník Čech. - Praha.
4. Sommer J. G. (1834): Das Königreich Böhmen II. Bunzlauer Kreis. - Prag.
5. Seznam míst v království Českém (1893). - Praha.
6. Statistický lexikon obcí v zemi české (1934). - Praha.
7. Statistický lexikon obcí ČSSR 1965 (1966). - Praha.
8. Nožička J. (1957): Přehled vývoje našich lesů. - Praha.
9. Mikyška R. a kol. (1969): Geobotanická mapa ČSSR. M-33-XVI. Hradec Králové. - Praha.
10. Hötzel I. (asi 1750): Mapa panství kosteckého - příloha Pekařovy knihy o Kosti, Praha 1970.
11. Vájová M. (1944): Floristické záznamy o květeně kraje mladoboleslavského. - Věda přírodní, Praha, 23 : 88.
12. Zelinka L. (1951): Nález žebrovice různolisté v okolí Spařenec na Sobotecku. - Čs. botanické listy, Praha, 4 : 2. Bohumil Slavík

K historii jména Český ráj

Název, jež dostala křídová tabule, prostírající se mezi Turnovem, Mnichovým Hradištěm, Sobotkou a Jičínem, byl odvozen nepochybně od romantické krásy, kterou oplývá. Se zájmem sleduji ve Zpravodaji snahu zjistit, kdy tohoto jména bylo poprvé použito. Není to však jediný kraj v Čechách, který dostal toto označení. Už v 17. století, snad ještě dříve, se užívalo pojmenování Český ráj pro Litoměřicko. Učený jezuita Bohuslav Balbín v latinsky psaném díle Historické rozmanitosti království Českého v kapitole o zahradách poznamenává, že „Litoměřický kraj právě sluje Český ráj pro výtečné plody jeho rozkošných zahrad“. (B. Balbín: Miscellanea historica regni Bohemiae, Praha 1879, kniha III., kapitola 4., str. 31 — Bohemiae paradisus).

Balbínovu zprávu, tuším, ocitoval o sto let později Jaroslav Schaller (Topographie des Königreichs Böhmen,

Praha 1787) a po něm v 19. století i J. G. Sommer (Königreich Böhmen, Praha 1833).

Ovocnářská komora litoměřická, svým významem zaujímající první místo v Čechách, byla proslulá zahradamí už ve středověku — např. velkou štěpnicí v Žitenicích u Litoměřic vlastnila v roce 1088 vyšehradská kapitula (B. Němec: Dějiny ovocnictví, Praha 1955, str. 102). Byly to tedy úrodné zahrady, které se prostíraly na malebných úbočích Českého středohoří, podle nichž bylo Litoměřicko pojmenováno Českým rájem. V minulém století tento název zde zanikl a rozšířilo se jeho užívání pro náš kraj. Obdržel ho ne z utilitárních důvodů, ale z rostoucího zájmu turistů o romantické přírodní krásy, jimiž bezesporu vyniká.

Jiří Trejbal

SOBOTECKO V ROCE 1848

Josef Prokop

Revoluční rok 1848 se zhruba stejnou měrou dotýká všech míst v Čechách. Míra reakcí, ať záporných, či kladných, značně závisí na množství i kvalitě informací, které jsou schopny proniknout do jednotlivých obcí, závisí i na politickém a kulturním vývoji a zaměření obyvatelů před březnem 1848. Do řady měst, městeček a vesnic, které se po březnovém zvratu snažily zapojit do politického života českého i německého národa v Čechách, patřila i Sobotka. Velké plus tohoto malého a v té době poměrně nevýznamného města bylo, že řada měšťanů byla buď přímo zapojena do obrozeneckého hnutí první poloviny 19. století nebo alespoň byla pod jeho vlivem.

Nejnámější postavou zdejšího kulturního života, jejíž obrozenecká činnost daleko přesahovala hranice Sobotky, byl sobotecký děkan František Vetešník, bývalý spolužák „libušského jemnostpána“ Antonína Marka z litoměřických studií. Již v Litoměřicích navázal přátelství se svým profesorem českého jazyka Josefem Jungmannem, do jehož literární skupiny později patřil. Jungmann sám si ho vyvolil jako spolupracovníka na přípravě vydání encyklopedického slovníku, ve kterém měl Vetešník zpracovat hesla týkající se geografie a statistiky. Ze se podobnými problémy zabýval, svědčí i jeho sociologickohistorická studie „Fideicommissherrschaft Kost und Rakow“, která zůstala pouze v rukopisné podobě. Její základní verze byla napsána německy a teprve později, když Vetešník začal psát soboteckou děkanskou pamětnici, přepsal do ní svou práci ve stručném obsahu pod názvem „Pověřené panství Kost a Rakov“. Celé dílo však nakonec zůstalo nedokončeno.

Vetešník, který přišel na Sobotecko jako kaplan v Dolním Bousově a farář v Markvaticích, se stal soboteckým děkanem 25. listopadu 1838, to jest třicet let po vysvěcení a deset let před velkými evropskými politickými zvraty. Měl tedy nejméně deset let na to, aby ve zdejších kraji v lidech rozdmýchal jiskry vlastenectví a emancipačních národních snah, k jejichž vyhocení došlo v roce 1848. Zpočátku udržoval úzké styky se svým přítelem ze studií a pozdějším svým sousedem, turnovským vikářem Antonínem Markem z Libuně. Docházelo k pravidelným návštěvám mezi Markem, Vetešníkem a jižním profesorem Františkem Šírem. Nepřestával udržovat písemný styk s Jungmannem. V jeho pozůstatosti byla řada dopisů Markových, Jungmannových, Palackého a jiných a dá se předpokládat, že řada dopisů byla jím samým ve strachu před politickou persekucí zničena. Vetešník, jako mnoho jiných všestranně orientovaných obrozenců, psal poesii i prózu, přispíval do řady časopisů a překládal. Ovládal několik jazyků — polštinu, němčinu, francouzštinu a ruštinu. Je známo jeho rusofilství, které jej vedlo k používání otčestva František Matějovič Vetešník a jeho několik zápisů v matrice svědčí o tom, že stejným směrem působil i na jiné. Po svém příchodu do Sobotky založil na děkanství velkou knihovnu, do níž nakupoval staré tisky, práce historické, zeměpisné, válečnické a filosofické i literaturu světovou a pro niž po roce 1845 zařídil zvláštní místnost ve věži kostela. Z úředního soupisu inventáře děkanství a kostela, který byl pořízen po jeho smrti v roce 1850 a v němž je uvedeno, že knihovna obsahovala celkem 608 děl v 1781 svazcích, je zřejmé, že ho pořizování těchto knih stálo opravdu mnoho peněz.

Vetešník však byl ještě oním starým, encyklopedický a osvětově zaměřeným pracovníkem, který se nakonec stavěl proti všem novotám. Zvláště v písmě se dogmaticky držel starých zvyků, zásadně odmítal latinku a nikdy se nepustil starého pravopisu. V tomto směru neposlechl ani pokrokového Marka. Chtěl, aby vše zůstalo po starém, mrzel se pro reformy a teprve v roce 1848 psal děkanská memorabilia latinkou. Je zajímavé, i když je to jistě do značné míry způsobeno také Vetešnickovým stářím a nemocí, že tento tolik přesvědčený vlastenec se nejen aktivně nezúčastnil politického života roku 1848, ale „hnutí ho tak rozmrzelo, že o něm nechtěl nic slyšet“ (Sakař, str. 251).

Význam soboteckého děkana Františka Vetešníka lze spatřovat spíše ve třicátých letech ve spolupráci se skupinou obrozenců, snažících se vnášet vlasteneckého ducha do tehdejší měšťanské společnosti. Poněkud jiným směrem působil další sobotecký duchovní, o dvacet šest

let mladší kaplan Damián Šimůnek. Jeho vlastenecká a kulturní činnost mezi lidem a snaha rozněcovat lid pro lásku k vlasti měly v podstatě již politický podtext, jehož vliv se objevil právě v revolučním roce. Šimůnkovo působení směřovalo hlavně k mládeži, při čemž využíval v první řadě svého katechetování ve škole. Spolu s Vetešníkem byl iniciátorem založení školní knihovny a sám ze své vlastní knihovny půjčoval obzvláště nadaným žákům knihy, aby měli možnost se dále vzdělávat. Ve škole přidával k náboženství dějepis a přírodopis a již tehdy vykládal dětem o elektřině. Při vyučování používal jako názorných pomůcek motýly, savce i ptáky ze své vlastní sbírky a také on na škole podnítil i vyučování latinky. Sakař i Turnovský píší, jak učil žáky vlasteneckým deklamovánkám a jak se jednou stalo, že při úřední návštěvě ve škole za Šimůnkovy nepřítomnosti děti omylem deklamovaly i říkanky protiněmecké, které je Šimůnek naučil. Že mu tato „reklama“ u vyšších míst mnoho neprosněla, je zcela samozřejmé. O Šimůnkově politické činnosti svědčí nejen jeho zapojení do Národní gardy v Sobotce, ve které byl polním knězem, ale i to, že mu v roce 1849 bylo dáno nadřízenými úřady na srozuměnou, že si svou činností velmi škodí, a bylo mu pohroženo, že by nikdy nemusel dostat faru. A nadřízená místa to myslela opravdu vážně, Šimůnek se stal farářem až po třiceti čtyřech letech kaplanování. Avšak pro soboteckého kaplana a později i polního kněze Národní stráž mělo větší význam vlastenecké působení mezi lidem.

Jiným opěrným bodem českého života byla jistě škola. Její stav, vybavení i personální obsazení byly však velmi nedostatečné. Když například 23. září roku 1833 po schůzce s Mikulášem I. v Mnichově Hradišti František I. projížděl Sobotkou, byl vítán se slávou, při které nesměly chybět ani školní děti. Císař se při zastávce ptal i na školu a nad odpovědí se velmi podíval. Bylo mu sděleno, že škola, i když má celkem 400 žáků, má k dispozici pouze dvě třídy. Stav se částečně zlepšil až po dvanácti letech, v roce 1845, když děkan Vetešník vymohl zřízení třetí třídy a jednu učitelskou sílu navíc. A kdyby se byl majitel panství Eugen Vratislav Netolický nezavázal, že bude třídu i učitele po dva roky vydržovat, páni radní by se asi ani k tomuto činu nerozkolébali. Správcem školy a zároveň regenschorim byl František Kendík, otec mladého vlasteneckého kněze Josefa Ladislava Kendíka (narozeneho 1818), v době revoluce kaplana v Lysé nad Labem, básníka a skladatele řady vlasteneckých písní. Spoluučitelem kantorovým a varhaníkem byl Josef Dolenský a od zmíněného roku 1845 zde působil ještě učitelský pomocník Matěj Balcar, známý svými pokrokovými metodami. Jelikož děti Balcarových prvních tříd vycházely s daleko většími znalostmi než jinde, byl mezi lidmi dosti oblíben a byl brzy požádán, aby doučoval soukromě starší žáky. Od roku 1847 mělo město ještě jednoho soukromého učitele. Byl jím penzista, kněz Jan Jíra, který se sem tehdy přistěhoval. Úkolem jeho soukromé školy bylo připravovat žáky na zkoušky do hlavních a vyšších škol a vyučovat předmětům, kterým se na triviální škole neučilo, především němčině. Avšak vedle těchto předmětů měl ve vyučovacímu plánu například i tělocvik a hudbu. Vzhledem k tomu, že pobyl v Sobotce jen několik let, jeho zapojení do kulturního dění města nebylo zřejmě příliš intenzivní, i když byl mezi obyvateli také poměrně oblíben.

Celý úvod do společenské a kulturní situace v Sobotce byl vyšel zcela naprázdno, kdybychom se alespoň nezmiňli o trojici měšťanů, kteří byli pilíři veškerého života obce. Jde o kupce Aloise Šolce, lékárníka Antonína Fierlingera a poštmistru Josefa Svobodu. Šolcův obchod se stával jakousi politickou informační kanceláří a jeho majitel byl díky své popularitě v červnu 1848 zvolen za poslance do zemského sněmu. O Antonínu Fierlingerovi je spíše známo, že byl vynikajícím přírodopiscem. Jsou však známy i jeho styky s bratry Mánesy, s kterými se zřejmě seznámil v rodině lékárníka Kablíka ve Vrchlabí. Že však nebyl politicky nečinný, svědčí zpráva mladoboleslavského krajského hejtmana ze dne 2. července roku 1848, kde nadřízeným píše: „V Sobotce hraje lékárník Fierlinger dvojakou úlohu částečně spolu s poštmistrem, jenž však, jak se zdá,

přišel nyní k rozumu.“ Vidíme, že krajský hejtman se zmiňuje i o posledním z trojice, Josefu Svobodovi, jehož politická činnost v období revolučního varu se ponejvíce soustřeďovala do organizačních záležitostí sobotecké Národní stráže, jejímž byl velitelem. Jako poštímistři mu procházely rukama nejčerstvější zprávy a míra jeho počervnového vystřízlivění byla zřejmě dána jeho informovaností, realistickým posuzováním situace a snahou udržet v tichosti, což již bylo získáno, a zbytečně na sebe neupozorňovat.

Měli-li bychom v krátkosti a opravdu lapidárně vyjádřit, co se vlastně v roce 1848 ve světě i v kraji dělo, mohli bychom použít následujících slov soboteckého měšťana a kostelníka, kronikáře Antonína Šolce. Píše: „Roku 1848 stala se hrozná pohnoutka. V celém světě pozdvižení: v Itálii, ve Francouzsku, v Pražsku, v Rusku, ve Vídni a v Praze. Češi dostali konstituci. V Praze byla hrozná rebelie. Když počali Prahu bombardovati, rozlítostněla se mysl všech. Gardisté pospíchali Praze na pomoc. Do Sobotky přišla garda z Paky, z Vrchlabí, z Arnavy, z Trutnova a z Brané. V Sobotce zůstali dva dny a zase se domů vrátili. Z Kolína, z Kutné Hory, z Čáslavě, z Chrudimi došli až do Prahy a byli tam hrozně plazírováni. Ve Vídni drželi sněm, tak tam bylo z Čech 90 poslanců. Také ve Vídni byla hrozná rebelie, že musil císař pán ujetí do Holomouce a všecko vojsko ze všech stran musilo do Vídně. Vídeň byla přemožena od Slovanů generála Jelačiče a Vindišgrece. Němci se chtěli totiž odtrhnout od nás a zajeti do Frankfurtu. Maďari se také vzbouřili a byla s nimi půtka hrozná, celou zimu trvala a nepodali se. Toho roku stavěl se v Sobotce most u špitálu a byl tady pan biskup a světil gardě fángli.“ Vše vypadá velmi jednoduše: „stala se hrozná pohnoutka“ a „pan biskup světil gardě fángli“. Je však zcela samozřejmé, že i v Sobotce byla situace poněkud složitější, a to jak politicky, tak i společensky.

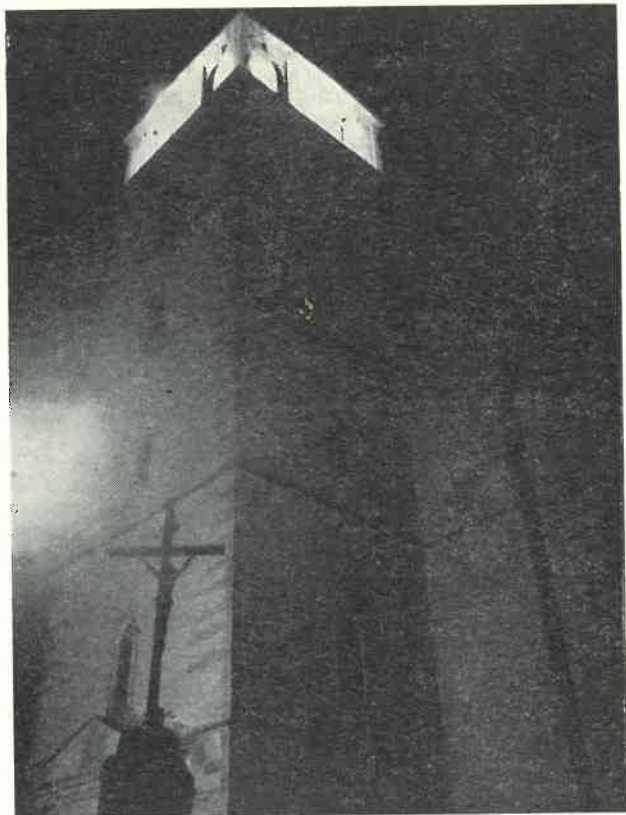
Zprávy o politických událostech v Evropě od počátku roku 1848 se do Sobotky jistě také dostaly. Je však pravděpodobné, že do femesnické, obchodnické i jiné pracovní každodennosti příliš vzrušení nezanesly. První impulzy, které podnítily větší politickou aktivitu nebo alespoň zájem o ni, přicházejí do města v neděli 12. března ráno. Ruch se šíří od poštovní budovy, kam poštovní štafeta přinesla první zprávy o událostech v Praze. Vzrušení stouplo kolem desáté hodiny, kdy se scházeli sedláci z okolních obcí do kostela na „hrubou“. Lidé se dovídají o schůzi ve Svatováclavských lázních, o uvolnění politických zábran i o tom, že „Pražané žádají od císaře svobodu“. Většinu lidí v té době ještě není příliš jasně, co to ta svoboda vlastně je. Všichni si však přece uvědomují, že jde o něco velmi významného. A jestliže Turnovský ve svých Pamětech starého vlastence píše, že na dotazy, co se vlastně děje, bylo odpovídáno: „Inu dostaneme prý svobodu“, je v této odpovědi ještě značná dávka zkušenosti s panskými sliby a nedůvěry k možnosti jakýchkoli větších změn.

Trochu světla do politického napětí, které se rozšířilo po celých Čechách, bylo vneseno až během týdne. Jistě více než kdy jindy se očekával příchod novin a nakonec se objevily i zprávy, že císař vyhověl přáním svých poddaných a udělil jim konstituci. Do veřejného politického povědomí se dostal nový, dosud nepoužívaný termín, který zvědavým hlavám příliš neulehčil. Jedno se však nyní zdálo jasné: konstituce = svoboda. Oficiální potvrzení zpráv přišlo až s prohlášením zemské vlády a stejně jako v jiných obcích i v Sobotce došlo k slavnostnímu vyhlášení konstituce. O tom, kdy k této události došlo, se zprávy poněkud rozcházejí, ale lze zřejmě nejvíce věřit početvedoucímu Františku Steinbrennerovi, který ji ve svých Memorabiliích klade na sobotní poledne 18. března. Slavnost se formálně příliš nelišila od jiných oslav té doby. Byla za velké slávy vyvěšena „konstituční korouhev“ a zástupce města „za zvuků trub a bubnů přečetl z tribuny uprostřed náměstí hojně shromážděnému měšťanstvu a venkovskému lidu z nejvyššího místa udělenou konstituci“. O tom, že podobná sláva se odehrávala na více místech kraje, svědčí například zápis z vyšeřské pamětnice, který praví: „I zdejší obec projevila svou radost, ano při střelbě a bubnování ke cti konstituce korouhev z vikýře školního se vystrčila.“ V Nepřívěci zase na oslavu konstituce byla vysázena alej lip, která tu je až dodnes.

Jelikož nechtěli být v Sobotce v ničem pozadu za Prahou, poslal pan „půlmistr“ obecního sluhu a stráž-

níky, aby požádali všechny sousedy o večerní slavnostní osvětlení oken. „A byla tedy v neděli 19. března u nás první iluminace za paměti lidské!“ Večer hrála na náměstí hudba, která se pak vydala, následována měšťany, do ulic města. Ze se to vše dělo za hojně akumulace pivního moku, je při nejmenším pravděpodobné, neboť ozvalo-li se v davu i „Hojsa hejsa republika-Metrika do šuplíka“, byl to radikalismus ve městě ještě poněkud neobvyklý. Lid v té době, neznající dosud všechny souvislosti a příčiny, které vedly až k vyhlášení konstituce, dával největší zásluhy císaři, jemuž byla také nejvíce provolávána sláva. Následujícího dne se také „za blaho milovaného zeměpána“ konala slavná pobožnost, jejíž „hlavní části byly oznamovány ranami z hmoždířů“. A protože nálada měšťanů ze vši té slávy byla opravdu dobrá, „z radosti bylo v málo dnech vybráno na chudě 35 zlatých ve střibře“.

Vnější projev příslušnosti k novému proudu se rychle staly červenobílé kokardy a tak zvané konstituční čepice, které byly zelené s červeným a bílým pruhem. Turnovský píše, že „20. března bylo i ve škole málo záků, kteří by neměli na čepici kokardu“. Novou slávou byl přijat i císařův patent ze dne 23. března, na němž upoutával nejvíce článek o národnostní rovnoprávnosti. Paměti o tom říkají: „Jaké bylo jásání, když jednoho dne počátkem dubna obecní reprezentant, měšťan a kupec Alois Šolc, vystoupiv na kamennou lávku před svým nárožním domem u náměstí, manifest panovníkův velikému zástupu předčítal. Lidé se objímali, slzeli, provolávání slávy nebralo konce a v opravdové, do hlubin pročitěně zbožnosti zpívána hymna: Bože zachovej nám krále“. Vzhledem k tomu, že na venkově pociťoval lid národnostní nerovnoprávnost hlavně jako nerovnoprávnost jazykovou (sociální jen částečně), bylo i zrovňování pojímáno z hlediska jazykového. Šolc se sice hned snažil znění manifestu nasloučajícím vysvětlovat, ale ani on, vzhledem ke své informovanosti a poměrně odtrženosti od politického centra, nemůže chápat obsah zcela správně. Při nejmenším i on pojímá rovnoprávnost hlavně jazykově. A opět asi stejně jako jinde vpadají do Sobotky Havlíčkovy Národní noviny, jejichž první číslo vychází 5. dubna a které se stávají důležitým faktorem, korigujícím zkreslené politické názory. Sousedé i okolní venkované se nad nimi scházejí v hospodách a diskutují o všech člancích. Teprve nyní se vychovává

Z noční Sobotky. Foto K. Samšiňák

v lidech smysl pro kritický politický pohled na události a teprve z Národních novin se dovídají, že všechno není v manifestu tak správné, jak se jim z počátku zdálo. Dalším významným aktem nového jara bylo zřízení Národní stráže, ke kterému v Sobotce dochází nedlouho po Praze. Vedle strachu před uvolněnou morálkou nemajetných vrstev, které si svobodu představovaly samozřejmě po svém, tu hrála roli i ješitnost měšťanů, vyrůstající z možnosti nosit uniformu, mít zbraň a vůbec mít i ve věčné všednosti náhle význam. Tehdy již mrzoutský děkan Vetešník popisuje situaci v Sobotce velmi lapidárně: „I v Sobotce jásáno, domnělé svobody ucho- peno, národní stráž na útraty obecní zřízená a jindy v klidné Sobotce vyhlíželo to jako v pevnosti vojenské neb v táboře v čas válečného běhu, bubny a turecká hudba na denním pořádku.“ Dá se předpokládat, že nemá k pravdě daleko.

Jako i jinde převzala iniciativu v organizování gardy městská reprezentace. Byla vydána a vylepena vyhláška vyzývající měšťany, „aby od toho a toho dne přihlašovali se ústně na radní sednici k Národní gardě“. Údaje o počátečním stavu se opět rozcházejí. Turnovský uvádí „asi sto“, Sakař: „přihlásilo se hned z počátku 155 mužů“ a počet v knize Národní stráže, kde jsou uvedeny „všechny oudy“ gardy, dosahuje čísla 293. Zřejmě však opravdu měla stráž zpočátku zhruba 150 členů. Jednotka se ihned rozdělila na dvě setniny v čele s osmi důstojníky a dvaceti devíti poddůstojníky. Prvním hejtmánem a velitelem celé jednotky byl zvolen poštmistr Josef Svoboda, „asi čtyřicátník, silné, vysoké imponující postavy a mužně krásné tvářnosti“. Městský reprezentant a kupec Alois Šolc byl zvolen druhým setníkem a jejich společným adjutantem se stal lékárník Antonín Fierlinger. Nadporučíkem se stává kupec Václav Pluhař, druhým sanitěrníkem Václav Stejskal a do trojice poručíků se do- stávají pekař Karel Mařan, soukeník František Bakovský a krejčí František Pecina. Jak již uvádí Vetešník, byla garda zřízena na obecní útraty, což mělo příčinu hlavně v tom, že důstojnický sbor se rekrutoval z reprezentan- tů obce. Svoboda žádá jménem obce krajský úřad v Mla- dé Boleslavi o uvolnění 1.600 až 2.500 zlatých z obecní kasy na výzbroj stráže. Krajský úřad povoluje pouze 1.000 zlatých s tím, že bude možno uvolnit více, jestliže jmění obce během roku vzroste. Sakař uvádí, že z pe- něž bylo zakoupeno 56 ručnic za 672 zl. 45 kr., 45 hlavně za 112 zl. a 30 kr., 61 pika za 46 zl. a pro 18 hudebníků nástroje za 219 zlatých. Dne 11. ledna 1850 učitel a ře- ditel hudby Josef Dolenský „uvádí hudební nástroje, které přijal 1848 od Velitelství Národní stráže“, kde včetně „rozličných muzikálů“ a „jarmary pro hudební nástroje“ opravdu uvádí sumu 219 zlatých. Ve „Vejtahu vidaném pro slavnou obec Soboteckou“, datovaném dnem 22. října 1848, uvádí Antonín Fierlinger celkovou sumu výdajů k tomuto dni 1.184 zlatých a 40 krejcarů. Je tedy vidět, že výdaje gardistů nebyly právě nejmenší. Cvičitelem Národní gardy sobotecké se stal bývalý kadet, Fricek Kmen, který její příslušníky také připravil na první veřejné vystoupení, spočívající v tom, že šestnáct gardistů nahradilo o velikonocích na stráži u Božího hrobu figuriny římských žoldnářů. Aby alespoň zčásti vyhlíželi jednotně, měli na hlavách modré čepice s červenobílým pruhem. Po dvouhodinové vartě (naříze- né Kmenem) se chodili posilňovat na radnici pivem, které jim daroval jejich hejtmán. Ke vzkříšení pak na- pochodovala již celá garda. Velkým problémem byly pro gardisty zbraně. Jejich rozličná výzbroj, obsahující staré flinty, šavle, ale i pouze hole, musela vyvolávat u těch, kteří přihlíželi cvičením, značnou veselost. Aby se za- bránilo zesměšňování jednotky, byly pro gardu obstará- ny, po vzoru pražské Svornosti, píky. Zpočátku dochá- zelo rovněž ke sporům, jakou řečí se má velet, a staří vojáci považovali za naprostý nesmysl, používat jiné řeči než němčiny. Tato otázka však byla v Sobotce poměrně brzy vyřešena obstaráním knížecíky, jejíž název zněl: „Cvičení vojenské pro národní gardu. Dle Bohumíra Uhlí- ka a vojenských pravidel vzdělal Jan Kaška, oud stavov- ského českého divadla a národní gardista. V Praze 1848. V expedici Slovanské Lípy.“ Dle již zmíněného vyúčto- vání ze dne 22. října 1848 stála tato investice 30 krej- carů. V tomto si Sobotečtí opravdu pospíšili.

I když nevíme přesně, kdy došlo k vysvěcení gardo- vého praporu, lze předpokládat, že Sobotka byla jedním z prvních míst, kde tento vnější symbol gardy měli. Dle zachovaného dokladu, psaného lékárníkem Fierlingerem, prapor malovali bratři Mánesové. Lze jen velmi těžko dokázat zásahy ruky Quidovy, avšak autorství Josefa Mánesa je zcela zřejmé. Jedna strana praporu je zaplně-

na na bílém podkladě znakem města, umístěném v jem- ném ornamentálním rámci, nad nímž je majuskulemi nápis: „BOHU a VLASTI“ a u jehož spodního okraje je po stranách rozdělený letopočet 1848. Umístit na prapor gardy městský znak, který je převzat z polepšujícího pergamenu císaře Rudolfa II. z r. 1580, nebyla zřejmě myšlenka samotného umělce, ale přání objednavatelů. Druhá strana praporu zapadá svým motivem zcela do řady Mánesových gardistických a spolkových praporů roku 1848 i let následujících. Do rudé plochy podkladu je umístěn monumentální, bojovně nakročený český lev, podobný tomu, kterého známe z praporu Národní gardy královéhradecké. Dosud byl za první z řady gardistic- kých praporů z roku 1848 považován nezachovaný prap- or čtvrtého batalionu Národní gardy na dolním Novém Městě pražském. Druhým byl prapor, navržený Mánesem pro gardu v Hradci Králové a teprve za jakousi odnož od tohoto byl považován prapor sobotecký. Podařilo se nám však zjistit, že díky známosti lékárníka Antonína Fierlingera, to byl právě tento prapor, který zahajuje ce- lou zmíněnou řadu. Prapor čtvrtého batalionu byl vy- svěcen 26. září 1848 a prapor královéhradecký 28. září 1848. Avšak z dopisu deponovaném v městském archivu v Sobotce, v němž si kapelník hudby Josef Dolenský stě- žuje veliteli Národní gardy na dva hudebníky, kteří 4. srpna 1848 žádali na magistrátu peníze za jedno vědro piva, které vypili při příjezdu pana biskupa nebo při svě- cení praporu, vyplývá, že k vysvěcení našeho praporu li- toměřickým biskupem Bartolomějem Hillem došlo buď na konci července nebo hned na začátku srpna. Lze však předpokládat, že si Sobotečtí nedali ujít příležitost, dát posvětit svůj prapor na svátek svaté Máří Magdaleny, patronky jejich kostela, to jest 22. července. Další mož- né datum je 11.—12. června, kdy Hille v Sobotce biř- moval.

Jaký ohlas měla garda v okolí města je zajímavé sle- dovat například v rodinné kronice Macounů z Oseka, z níž vysvítá, co lidový písmák považoval z celého dění za nejdůležitější. Píše: „O senách už bylo zle. Na jaře pořízena byla v Sobotce garda. Gardisté chodívali stří- let za Cálovice do Ryje. Babička naše Anna byla 9 let stará a chodívala se na ně dívat. Měla v Cálovicích tetičku. Nákej Stuchlík sklenář byl u šajby a vždycky dá- val znamení jak se střílelo. Ještě po nich mají muzikanti v Sobotce bubny a talíře. Flinty a šavle byly na radnici.“

Vedle oficiální gardy sestavil soukromý učitel páter Jan Jíra ze žáků, kteří navštěvovali jeho přípravku na vyšší stupně škol, gardu malých chlapců. Škola tvořila setninu s kompletním důstojnickým sborem, v němž ze známějších byli pozdější básník Václav Šolc, herec Jo- sef Turnovský — oba desátníci. Bubeníkem byl pozdější pražský továrník a zakladatel jedné z nejzajímavějších pražských uměleckých sbírek J. V. Novák. Sakař po-

Večer nad Sobotkou. Foto K. Samšiňák

znamenává, že „kdykoli vytáhla ku cvičení nebo jiným funkcím garda velká, vytáhla i garda malých“. Lze již dnes opravdu těžko říci do jaké míry bylo založení této malé gardy míněno vážně a nakolik tu hrála roli jistá dávka ironie. Je však faktem, že již v roce 1848 se řada lidí dívala na existenci gard poněkud s despektem a že se mluvilo o hře na vojáky. Z paměti osekých Macounů je znám popěvek o Sobofácích: „když ta konstituce nastala, tu ta kožešnická chasa chlastala.“ A jeden z rozložených kronikářů hostinské pamětnice píše: „sotva přišla národní garda, občan žijící dosud jen svému řemeslu, obětoval v této době všeobecného zmatení pojmu mnohou drahocennou hodinu Bacchovi a jeho druhům.“ Lze předpokládat, že v obecném duchu uvolnění, domnělé svobody a jejich věčných oslav mohla tato charakteristika příslušet i obyvatelům jiných obcí.

Jaro 1848 ovlivnilo i uspořádání správní. Po uvolnění starých feudálních pout byla vláda nucena stanovit alespoň provizorní systém správy, který by ovládal zemi do vydání nových zákonů. 22. dubna vydává krajský úřad přípis podepsaný krajským hejtmánem Christianem Kotzem, jímž se bývalá pravomoc vrchnostenských úřadů přenáší na úřady obecní. K řešení těchto nových úkolů mají být zvoleny výbory z občanstva, k čemuž v Sobotce dochází až v polovině června. Vlastní magistrát, spravující v té době obec, byl složen z purkmistra Josefa Hájka, zkoušeného radního Matěje Duška, nezkušených radních Aloise Šolce a Jana Dvorského a kancelisty J. Svobody. Jinak však probíhalo jaro čtyřicátého osmého roku v Sobotce nepoměrně klidněji, než v Praze. Ale i sem zaléhaly ohlasy a dosahovala vůně omamující svobody. Z některých zpráv poznáváme, že venkovský lid měl slíbenou svobodu již za právně zajištěnu a že ji mnohokrát zaměřoval za možnost nevázaně řídit v dřívě jim zapovězených oblastech. V zápiscích Macounových můžeme číst, jak „taky zakopávali sedláci robotu někde u Spyšovy a byl velkej poprask, některý chtěli jen na robotu, některý ne“. Lidé tedy nechtěli robotovat, začali kácet dřevo a lovit zvěř v panských lesích a krajinou se potulovalo mnoho chudáků, kteří využívali uvolněné atmosféry k tomu, aby se obohacovali na cizích majetcích, aniž měli zřejmě dojem, že činí cosi neoprávněného. Snaha zabránit podobným nepřístojnostem byla jednou z příčin, které vedly ještě na rozhraní dubna a května ke konfliktu sobotecké Národní stráže s vrchnostenským úřadem na Kostí. Když 18. dubna lesní úřad požádal velení gardy o pomoc proti sedlákům, kteří se chystají na hon do panského lesa, tak velitelství, vědomo si svých povinností, samozřejmě pomoc přislíbí. Avšak vrchnostenský úřad, který se o žádosti lesního úřadu dozví, reaguje poněkud nečekaně. Udělí nadlesnímu důtku a Národní stráž se ironicky poděkuje, neboť nepovažuje gardu za kompetentní i schopnu vykonávat podobnou službu. Velitelství se cítí uraženo a upozorňuje kostecké na vydaný zákon i kabinetní nařízení ze dne 8. dubna 1848 § 11 a žádá o nepodceňování stráže. Když se mezi Kostí a Sobotkou vymění několik stále se zostřujících dopisů, přejde velitele Národní stráže trpělivost a 19. května upozorní vrchnostenský úřad na to, že vzájemnou korespondenci odesílá do Prahy k uveřejnění. K tomu však nedošlo a

velitelství Národní gardy je z Prahy požádáno, aby si těchto posledních křečí moci bývalého panstva nevšímal.

O situaci v jednotlivých místech na jaře roku 1848 nám často říkají mnoho zajímavého petice, odesílané Národnímu výboru. Je velká škoda, že se nezachovala petice občanů Sobotky, opatřená šedesáti šesti podpisy a v Praze zaregistrovaná 30. dubna 1848 pod číslem NV X. 70. I když šlo v podstatě o petici děkovnou, dá se předpokládat, že byla ovlivněna již zmíněným současným konfliktem s vrchností. Je rovněž otázku, zda petice nebyla předána osobně zástupci města. Ve Fierlingerově vyúčtování výdajů Národní stráže z října 1848 zní první položka takto: „Cesta s p. Šolcem a Fierlingerem do Prahy k Národnímu výboru — 27 zl. 33 kr.“ Není zde sice datum, je však možné, že šlo o cestu s peticí, neboť i ta je ve vyúčtování uvedena jako: „Doktorovi Kliebertovi za zhotovení spisu Národ. výboru — 4 zl.“ Jak ale vypadala situace v nejbližším okolí Sobotky je možno sledovat v petici datované ve Spyšově 28. května, kterou sobotecký měšťan František Horák předal svému příteli Janu Plamínkovi, účetnímu oficiáloví c. k. státní účtárny. Petice podepsaná obyvateli Spyšové, Trní, Kdanic a Staňkovic Lhoty dochází k Národnímu výboru s přípisem J. Plamínka, který jí předkládá výboru k uvážení a případnému zveřejnění. Petice začíná vyslovením důvěry Národnímu výboru a hned za tím jsou jako příklad břemen, které vsi nesou, rozepsány daně, roboty, kontribuce a desátky, jež jsou placeny a vykonávány obyvateli Spyšové za rok. Úhrnem „všech povinností od vsi Spišovy činějí ročně 851 zl. 53 kr.“ V podstatě stejně vyznívá petice podepsaná 17. května v Markvarticích a zastupující Markvartice, Skuřinu, Lhotu Zeleneckou, Spařence a Mrkvovjedy, která začíná: „My poddaní z panství Kosteckého, kraje Boleslavského, království Českého utíkáme se k slavnému národnímu výboru z následujících příčin.“ A následuje v několika bodech opět výčet povinností, které jsou sedláci nuceni odvádět vrchnosti. Je zde psáno, že se dovídají v tisku o možnosti zrušení roboty, ale že jim není nic známo o pomnutí jiných platebních povinností, které je tolik zatěžují. Petice končí žádostí: „By od nás nejprv tato žádost laskavě a srdečně přijata, a budeli za možno, abychom od těchto břemen dle moudrého způsobu sprostěni býti mohli.“

Dne 17. května, vědomo si celkové gradace události i jejich vyvrcholení ve Vídni, vypisuje hrabě Thun z vlastní vůle volby do zemského sněmu. Průběh samotného volebního aktu je stanoven na měsíc červen, avšak tato snaha o pokojné řešení politických problémů a o odvedení pozornosti lidu k legálním cestám odporu je přerušena revolučními událostmi, které propukly v Praze 12. června. O tom, že ve vzdálené Sobotce příliš mnoho nevěděli o vyhrocené situaci mezi pražskými radikály, svědčí, že zde v naprostém klidu probíhá ve dnech 11. a 12. června slavnostní biřmování za účasti litoměřického biskupa a turnovského vikáře. V účtech Národní gardy je sice zaznamenána částka 12 zl. 20 kr. za cestu Antonína Fierlingera „k zjezdu Slovanskému“, avšak nevíme, kdy tam byl, z čí iniciativy a co tam vlastně dělal. (Dokončení příště)

● **Recitační studio Šrámkova domu**, které letos ukončilo 11. rok své činnosti, bylo pozváno do Svitav na Národní přehlídku dětských recitátorů a recitačních kolektivů. Sobotecký soubor vystoupil v sobotu 2. června na semináři, hojně navštíveném zejména učiteli a vedoucími souborů. Odb. asistent DAMU Václav Martinec předvedl na textu, souboru předtím neznámém, ukázkou kolektivní práce od počáteční rozcvičky, etud, seznámení se s textem až po jeho konečný tvar. Vystoupení našeho souboru, zvláště jeho ukázkovost a technická vyspělost, se setkalo s velmi příznivým ohlaselem. — Sobotecké Studio se účastnilo dále jako host na XVII. Šrámkově Písku, přehlídce mladých dramatických kolektivů a souborů malých jevištních forem. Ve středu 13. června večer vystoupil náš soubor v sále závodního klubu Jitex se Šrámkovým esejem Chvála jazyka. Scénická montáž, kterou Studio od premiéry na XVI. Šrámkově Sobotce neúnavně celý rok pilovalo a zdokonalovalo, došla pochvaly a uznání jak od obecnstva, tak od poroty, která

bohužel nemohla soubor po zásluze odměnit, neboť byl jen hostem a nebyl delegován svým krajem. Mladá fronta, která 20. 6. hodnotila Šrámkův Písek, napsala: „Nejpříznačnější pro letošní ročník Šrámkova Písku je skutečnost, že cena Stříbrného větru (přihlízející k vyjádření optimismu a životu mládí) nemohla být udělena. Jejím obsahu snad nejvíce odpovídalo scénické provedení Šrámkova eseje Chvála jazyka, s nímž se představilo Recitační studio Šrámkova domu v Sobotce, leč tento kolektiv vystoupil v mimosoutěžním představení.“ Sobotecké těší aspoň to, že hlavní cenu získal pražský soubor Václava Martince, který byl i režisérem pořadu Recitačního studia Šrámkova domu, a že si tento mladý herecký pedagog odnesl z Písku uznání za práci s mládeží. Pořadatelstvo Šrámkova Písku jak vlídným přijetím a pohostinstvím, tak četnými dary se nesmazatelně zapsalo do srdcí všech členů souboru, kteří Šrámkovu krásnému městu nad Otavou posílají touto cestou ještě jednou nejsrdečnější díky a pozdravy.

M. H.

Pomístní jména v okolí Samšiny

Františka Mizerová

Samšina je v současné době středisková obec, s níž jsou sloučeny Ohařice, Dršťekryje, Plhov a Záměstí-Blata. Leží v údolí, které je ohraničeno na jihu Přichvojskými vrchy, na západě Šalandou a na severovýchodě Štřelečskou hůrou a Prachovskými skalami. Mezi Šalandou a Samšinou je 14 stavení, kterým se má říkat Nová Samšina, ale odedávna se zde říká lidově Šingrub. Toto pojmenování znamená „Krásný hrob“ (Schöne Grabe) a vzniklo prý po tragické události r. 1782. Tehdy jel na koni z Jičína sobotecký student Vincenc Šalč, kůň ho zde shodil ze sedla a nebožák zůstal viset ve třmenu, takže ho kůň usmýkal k smrti. Na paměť této události zde byla postavena socha sv. Vincence (u čp. 30, kde byl vyproštěn) a nízký neumělý pískovcový křížek (u čp. 50, kde spadl). Nedaleko odtud je ještě socha Panny Marie z r. 1752, říká se tu **U matičky**. Cestě k Dršťekryjům se říká **Na umrlčině**. Zda to souvisí s onou tragickou událostí, není známo.

K dalším významným památkám samšinským patří kostel sv. Václava, u něhož na hřbitově stojí dřevěná zvonice. Staré farní budově, kde má nyní kanceláře JZD, se říká **Na hradě**. Skutečně to dříve bývala tvrz samšinských pánů. Pod budovou jsou rozsáhlé sklepy, kde býval v minulém století sklad piva. Ve válce r. 1866 měli obyvatelé Samšiny v těchto sklepech uloženy potraviny, peřiny a šatstvo.

Ale vraťme se již k pojmenování jednotlivých polí a luk v samšinském katastru. Pod bývalou zájezdní hospodou Šalandou se pozemkům říká **Pod Šalandou**. Pod nimi jsou pole **U Šingrubu** a dále na sever leží úrodná pole **Na černavě**. Pak následují louka **U Formanových** (dnes usedlost Ulrichova) a **Za hrází** již v sousedství plhovského katastru. Odsud vpravo vyjdeme po malém stoupání na pole **Na spáleném** a hned vedle vede pěšina k místu, kde stával Folprechtův domek **Na slatince**. Loukám pod ním se říká **Pod slatinkou** a sousedí s loukami plhovskými a hubojedskými.

Směrem na Všeliby projdeme kolem nových kravínů a vydáme se k Hubojedům. Po levé straně je pole **Na kamenici**, kde je dosud velké množství oblázků. Napravo

až k Všelibům se táhnou pozemky **Za polním**. Kravíný stojí na bývalém „Brusákovém a Hercíkovém poli“. Dolu pod kravíný se říká **U strže**. Za potokem je louka **U mostu** a **Za mlýnem**, nad ní je **Dršťekryjská stráž**, mírně zalesněná. Sousednímu poli se říká **Na stráni**. Následuje stráž **Helikarova**, pod níž jsou luka **Na rybníce**. Směrem k Dršťekryjům se říká **Za hrází** a **U Prokopa** (podle kapličky sv. Prokopa). Napravo od kapličky na stráni je pole **Na zůrách**. Zde je pod ornici skála a tak za čp. 8 vytéká silný pramen vody. Louce před tímto stavením se říká **Husník**. Tak jsme se dostali k pozemku **U matičky** a k cestě na Umrlčině, o nichž jsme již mluvili. Dále směrem ke státní silnici je pole **Na červenici**. Nad bývalou Horáčkovou hospodou je pole **Pod špičákem** a zpět k Samšině **Na dlouhém** a **Na Hozákovém**. Pak je louka **Za malým mostem** a nad ní malý kousek pole nazvaný **Maroko**. Dále se táhnou pole **Na Bucharovém** a vlevo **Pod Dubolkou**. Tam se těžil kámen - čedič, nyní už jen babina na správu cest. Bucharovská pole i louka končí u lesa **Na čihadlech** a **U zádušního**. V sousedství je úzká loučka **U studánky**. Polím západně od Bucharov se říká **Bucharova Hoření**. Za přichvojskou silnicí se říká **Na trnici**, dále k Zajakurům se pole i louky nazývají **Na tumplace**. Jdeme-li zpět k velkému mostu, mineme pole **Nade březím** a louku **Pod farou**. Polím na vršku se říká **Farské**, za úvozem následují pozemky **Na Brusákovém** a na druhé straně za silnicí **Na Šorejšovém**. Malý kousek pole za cestou je **Káčin plácek**. A to jsme již opět na silnici k Šalandě — polím nalevo od ní se říká **Za silnicí** a **Na Knížkovém**.

Snažila jsem se zachytit všechny názvy, kterých se užívalo ještě za soukromého hospodářství, kdy pole byla rozdrobena. Nyní zde již hospodaří JZD na velkých lánech a vede si dobře. I jinak se zde život mění. Děti ve škole je méně než dříve, ale udělaly pod vedením paní ředitelky Heleny Zachařové hodně pro zkrášlení obce, hlavně na návsi kolem památníku padlých a sochy sv. Jana. Je tu prodejna Jednoty, pohostinství, poštovní úřad; JZD i MNV se starají o rozkvet obce. Máme všichni Samšinu rádi a přejeme si, aby ji měli vždy rádi i ti mladí. Hlavně pro ně jsem napsala tyto řádky.

Dobrému duchu našeho kraje

Pan profesor Novák si nedávno ve Zpravodaji stěžoval na ducha kraje, který si chodí zdřímnout do sklepení na Kosti. Myslím si, že bychom tomu duchovi odpočinek měli přát, nadřel se za těch pár posledních tisíciletí dost a podařilo se mu veliké dílo. Zdřímnout si může také proto, že má zdatné pomocníky. Dílo ducha kraje se totiž dostalo pod státní ochranu vytvořením Chráněné krajinné oblasti Český ráj, jejíž vedení sídlí v Turnově, ale spíše než tam najdeme pracovníky venku v terénu. Aby jim nic neuniklo, mají široký okruh spolupracovníků z řad lidí, kteří mají k přírodě blízko. Najdeme mezi nimi zemědělce, lesníky, chatáře, ale i pracovníky lidosprávy, poslance atd. Všichni se sešli dne 11. dubna 1973 v Turnově na společné besedě. Účast byla překvapivě veliká a zájem se projevil čilou diskusí. Kritizovaly se například různé karnevaly a taneční zábavy konané v odlehlých místech, jejichž pořadatelé nedokáží zábavu zvládnout a účastníci při rozchodu páchají nejrůznější škody (Písek, Pleskoty). Přítomní pracovníci Svazarmu slíbili, že pokud jde o Pleskoty, budou o věci jednat s pořadatelem, kterým je jejich MO ve Vyskři. Účastníci se dověděli i řadu zajímavostí. Nejdůležitější pro nás je, že Plakánek má být vyhlášen za oblast ticha, kam kromě hospodářských vozidel nebude smět nikdo zajíždět, používat transistorů, hudebních nástrojů atd. Z jednání vyplynulo, že za krátkou dobu svého trvání si pracovníci oblasti dokázali získat autoritu a že známost oblasti pomalu vrůstá do vědomí obyvatelů. Duch kraje si tedy může občas s klidem zdřímnout. S.

Jen si duch kraje zdřímnul, už se na exponovaném místě objevila dost ošklivá reklama. Po dohodě pracovníků Chráněné krajinné oblasti Český ráj s pracovníky Jednoty byla tabule přemístěna a krásnou sochu lidového umělce už nehyzdí. Dvě poražené lípy už se bohužel zachránit nedaly. (Roveň)

Sobotecké povídky

VÝLET DO PRAHY

Nad Sobotkou se v poledních hodinách přehnal bouřka. Vydatně napršelo a za chvíli bylo zase pěkné počasí. Mladý, nedávno do městské rady zvolený rolník šel s motykou přes rameno, ve staré košili, obnošených kalhotách, zablácených jezdeckých botách a rozmačkaném vyrežnalém klobouku z pole. Prohlížel, jaké škody způsobil déšť, a podle potřeby motykou otevřel brázdu, aby voda mohla odtékat z brambořiště.

U přejezdu dráhy na státní silnici zahoukalo za ním náhle auto. Rychle se obrátil a vidí soboteckého zvěrolékaře — veterinárního radu Böhma — jak se na něho usmívá a zároveň zastavuje auto. „Josko, pojd se svézt“ spustil. „A kam, pane rado?“ „Do Obrubec a Martinovic ke kravám po otelení, na chvíli do Boleslavi a zase zpět.“ Kdo by odolal lákavé nabídce, když do pole to dnes stejně nepůjde a nemůže škodit prohlédnout si zdarma kus světa. Přisedl do vozu, motyku opřel o zadní sedadlo a jeli.

Pěkně se jelo, pan rada ve vesnicích rychle odbyl návštěvy u krav, též v Mladé Boleslavi byl brzy hotov. „A kam, pane rado, ještě jedem?“ ptal se spolucestující, když pan rada, místo aby otočil, pokračoval v jízdě dále. „O to se, Josko, nestarej, však se domů dostaneš.“ To stačilo k uspokojení, se zájmem sledoval krajinu, projeli Benátky, Brandýs nad Labem, a než se nadál, byli v Praze na Václavském náměstí. Pan rada zastavil a povídá: „Josko, vylez, potřebuji zajet na parkoviště.“ Nechtělo se mu z auta, ale poslechl. Sotva vylezl, zavolal pan rada na nedaleko stojícího policejního strážníka: „Pane inspektore, prosím Vás, na slovíčko!“ Strážník ochotně přistoupil k vozu, okolostojící šoféři se přiblížili, aby vyslechli, o jaký zákrok automobilista bude žádat. „Máte přání?“ Pan rada ukázal na svého spolujezdce. „Podívejte se, pane inspektore, takhle vypadá sobotecký městský radní!“ vyhodil oknem motyku, přidal plyn a ujel.

Pozdním večerním vlakem se vrátil městský radní domů. Druhého dne vykládal na Syrovandě hostům: „To si, pánové, nedovedete představit, jaký sběh lidí byl v tu

chvíli kolem mne. Já v zablácených botách, obnošených kalhotách, špinavě košili a pomačkaném klobouku s motykou v ruce. Vpředu stojící se smáli, zezadu se tlačili noví, dotazovali se, co se děje. To je sobotecký městský radní. To jsem si užil, než jsem došel na Wilsonovo nádraží. Lidé se za mnou ohlíželi, ukazovali na mne, smáli se, to byla cesta. Ještě štěstí, že když jsem šel na pole, vzal jsem si do kapsy padesátikorunu, abych se stavil na pivě, jinak nevím, co bych ještě prožil, než bych se dostal domů. Může mi pan rada zase přijít: Josko, pojd se svézt.“

Podle arch. Jaroslava Hortlíka st.

NEOBVYKLÝ ÚTVAR RAKOUSKÉ ARMÁDY

Občan Alois, s příjmením na Sobotecku se hodně vyskytujícím, byl v jičně na vojenském cvičení. Při odchodu ho manželka požádala, aby — až půjde z vojny — jí koupil v jičně novou nůši.

Slíbil, a když dostal na neděli propustku, koupil nůši a spěchal domů.

U Holína si dal nůši na záda, vyzul těžké, tísnivé pěšácké boty, hodil je přes rameno do nůše, zapálil si fajfku a bystře kráčel domů.

V Sobotce si chtěl zkrátit cestu. Aby snad nepotkal četníka, obočil ulicí přes Safranic. To neměl dělat, o této jeho cestě se vypráví dosud.

Z rodného Zahradkova statku odnášela právě mléko dětem paní Božena Pažoutová. Chtěla odpovědět na volání spolužačky Marie Kubů, když spatřila od kovárny blížícího se záložníka, a dala se do hlasitého smíchu. „Boženo, co ti je?“ ptala se Kubů. „Sákryš, to je ale voják,“ odpověděla Pažoutová. Hlasitý smích obou upozornil hajnou Žemličkovou, zametající před domem, i sousedy Báčka a Štěpánka. Alois byl spoluzákem obou žen, chystalo se k dešti a M. Kubů nabízel mu deštník, aby si nepoškodil uniformu a výstroj. Tehdy za veselého rozhovoru a smíchu prohodila Pažoutová: „To jsem ale, Lojziku, nevěděla, že sloužíš u nůsetrupe.“

To stačilo, rozešli se v dobrém. Příhoda se však roznesla po okolí a od té doby k rozlišování početných jmenovců Alois začal se označovat jako nůsetrupe.

(Podle vyprávění Jana Fišera.)

V. Š.

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

- Verše Fráni Šrámka byly otištěny v Besedě 27. IV. (Dívka a čtyřlístek), v Mladém světě č. 19 (Dívka), v Nových knihách 11. IV. (Splav), ve Svobodném slově 9. V. (Odtroubeno) a ve Světě práce 9. V. (Hlasy z pražského májového hrobu). Recenzi Splavu jsme našli ve Svobodě 8. V., o Podivném nepokoji psalo Nové slovo 28. III. Ze svého vztahu ke Šrámkovu dílu se vyznali dr. Josef Švagera v Mladé frontě 14. IV. a Jiřina Šejbalová ve Výběru č. 1. V záběru 16. III. psal režisér Oleg Reif o přípravě filmu „... a zní vítr stříbrný“, věnovaného dílu Jiřího Srnky. Ve Světě práce 1. V. je vyprávění o píseckém domě U koulí, kde Šrámek bydlel.
- V Kulturním měsíčníku, který vydává Galerie v Roudnici n. L., je v č. 7—8/72 hezká vzpomínka na Fráňu Šrámka od Josefa Laube.
- Na program letošní Šrámkovy Sobotky upozornily Svobodné slovo a Zemědělské noviny 7. V., Učitelství noviny 17. V. a Pochodeň a Svoboda 29. V.; o přípravách Šrámkova Písku jsme se dočetli v píseckém Zítřku 7. III., v Učitelství novínách 17. V., v Rudém právu 30. V. a ve Svobodném slově 31. V.
- O práci Recitačního studia Šrámkova domu se zmínila Pochodeň 16. V., na práci Jaroslava Chrpy upozornilo Rudé právo 5. V.
- Rozhovor s dr. Václavem Šolcem otiskla Lidová demokracie 19. V.
- Nové verše Blanky Švábové přinesl Předvoj 27. IV. (Je jaro) a 4. V. (Jistoty) a Pochodeň 28. IV. (Prvomájová); 12. V. uveřejnila Pochodeň její povídku Výstřel.

• Báseň Jiřího Najmona Okamžik otiskla Mladá fronta 15. V.; jeho účast ve sborníku Zelené světlušky recenzovala Tvorba 23. V.

• O otevření výstavy dětské knihy na Humprechtě psaly bulletin Abatrosu Děti a kniha č. 5, Předvoj 11. V., Pochodeň 15. a 16. V., Svobodné slovo 24. V., Lidová demokracie a Mladá fronta 26. V. aj.

• Na schůzku pražských Sobotáků upozornilo Svobodné slovo 25. V.

• O Semtinské lípě byla zmínka v Pochodni 18. IV.

• Semilský Rozvoj 30. V. přinesl informaci o opravě hradu Trojský a článek o rovenských zvonech.

• Fotografie Kostí byly v Stadionu 27. III. a v Září Mladoboleslavská 3. V., snímek Pekařovy brány otiskly Květy 28. IV.

• O zkrášlování Mladějova psaly Pochodeň 17. V. a Předvoj 18. V.

• 90. výročí úmrtí F. V. Jeřábka připomněl ještě znovu Předvoj 27. IV., Vlasta 25. IV. a Pochodeň 23. V.

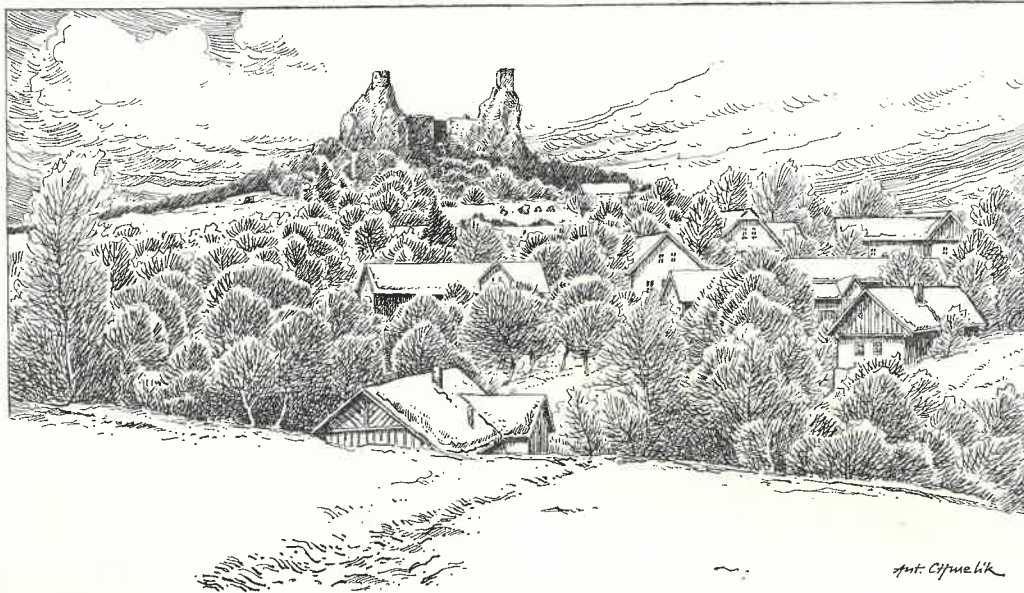
• V dalších číslech Předvoje byly zprávy o večeru družby v Sobotce (20. IV.) a o jarních pracích na Sobotecku (25. V.), snímek z požáru v Rovni (18. V.) a článek o poctivých popelářích (20. IV.).

• V Životě Budovcovy župy č. 5 psala Z. Folprechtová o práci odboru mladých Baráček.

• Bousovák č. 4 byl zaměřen na současný život obce.

• Dolnobousovský školní časopis **Plamínek** přinesl v posledních číslech opět několik zajímavých článků. Kromě ukávek ze slohových prací žáků a zpráv ze života školy to byl např. článek „Proč je Bousov chlupatý?“ (březen), zpráva o labutích na Pískovákú (březen), další stránky jsou věnovány květnu 1945 a stavbě bousovského vodovodu (duben), v květnovém čísle píše učitelka Hana Šolcová o úspěších ve výtvarné výchově atd.

• V obsáhlém článku **Ohlédnutí za Měsícem** (benešovská Jiskra 6. IV.) hodnotí Jindra Robl pozoruhodné úspěchy ochotnického souboru z Bystřice u Benešova, kterých dosáhl krásným nastudováním Šrámkova Měsíce nad řekou.

Antonín Chmelík: Trosky

● V bulletinu „Design v teorii a praxi“ (č. 2/73), který vydává vědeckovýzkumné pracoviště Institutu průmyslového designu v Praze, uveřejnil univ. prof. dr. Mírko Novák obsáhlou stať „Vědeckotechnická revoluce a otázky životního slohu“. Tato vědecky fundovaná a filosoficky moudrá analýza vztahu civilizace a kultury je významným příspěvkem k celosvětové diskusi o existenciální situaci dnešního člověka ve světě, v němž dochází k stále hlubší nesrovnalosti mezi vědeckotechnickým rozvojem společnosti a lidskou životní oblastí. Studie dospívá k závěru, že „kde bude čímkoliv porušena rovnováha civilizace a kultury ducha, bude usilování o lidský životní sloh bezpochyby marné“.

● Několik zajímavých článků, které se dotýkají i Sobotecka, najdeme v 7. ročníku **Středočeského sborníku historického** z r. 1972. Eliška Čaňová v článku Počátky rekatolizace ve Středočeském kraji ukazuje na podkladě archívních pramenů počátky obnovy katolické církevní organizace po Bílé Hoře (Sobotecký děkan administroval také fary Nepřívěc, Libošovice a Mladějov; dolnobousovský farář Boseň, Osek a Solec; markvartický farář Samšinu). Marie Marešová ve studii Předbělohorské matrice ze Středočeského kraje píše také o nejstarší matrice mladoboleslavské a o zápisech, které do ní psal první katolický děkan boleslavský Tomáš Bohatka, dříve děkan sobotecký, od r. 1623. Dále sborník obsahuje oddíl recenzí a na závěr je připojena bibliografie Středočeského kraje za rok 1970.

● V kalendáři Československé církve husitské Blahoslav 1973 nalezneme článek **JUDr. Františka Vávry „Tragický úděl“**, který se podrobně zabývá osudem P. Antonína Marka a jeho rodiny.

● V 1. čísle časopisu **Památková péče 1973** najdeme obsáhlý článek M. Lejskové-Matyášové o opravě bust císařů Ferdinanda I. a Maximiliána ze zámku ve Starých Hradech.

● Výbor z díla Fráni Šrámka, který pod názvem **Podivný nepokoj** vyšel koncem minulého roku, je výbor opravdu reprezentativní. Šrámkovo dílo románové zastupuje *Stříbrný vítr* (1. vyd. 1910), dílo dramatické *Léto* (1. vyd. 1915), povídkové cyklus *Klavír a housle* (časopisecky 1912, knižně 1920) a básnické *Splav* (1. knižní vydání 1916). Všechna tato díla vznikla tedy v desetiletí 1910—1920 a většinou představují to ze Šrámkovy tvorby, co od doby svého vzniku prokázalo relativně největší životnost. Po té stránce je zejména záslužné zařazení povídkové sbírky *Klavír a housle*, která od r. 1920 samostatně knižně nevyšla a která patří k uměleckým vrcholům povídkové beletrie, jak ukázal i úspěch Krškova televizního zpracování dvou povídek (*Oklamal = Odcházeti s podzimem, Popel*). Krška kuskně vyjádřil notu rezignace a deziluze, která je tak příznačná pro Šrámka té doby a která je druhým pólům šrámkovského životního chťění, plnosti smyslového vyžití a okouzlení krásou chvíle. A tak možno říci, že výbor zachycuje podstatné rysy Šrámkovy osobnosti i základní okruh hodnot, jež Šrámek v české literatuře reprezentuje. Všechna tato

díla také dobře zapadají pod sumární titul *Podivný nepokoj*, který editor převzal ze Šrámkova eseje *Chvála jazyka*, aby jím vyjádřil věčné hledání a usilování člověka, především mladého člověka.

Velkým kladem výboru je dále i to, že tu jsou otištěna celá díla v podobě, jakou jim dal v knižních vydáních autor, nikoli pouhé výňatky. Tím se do značné míry omezuje subjektivní hledisko, jemuž podléhá pořadatel každého výboru.

To však není vše, co je třeba na výboru pochválit. Jednotlivá díla Šrámkova jsou jednak oddělena a jednak spojena tzv. **kuléry**. Ty zdůrazňují hranici mezi jedním a druhým dílem Šrámkovým a přitom na sebe navazují tak, aby zpřítomnily i obraz Šrámkovy osobnosti, který se vytvořil v našem kulturním povědomí. První kulér, případně nazvaný „Potichu o sobě“ (naznačuje se tím Šrámkova skromnost, pro niž nerad o sobě mluvil), obsahuje vzácné texty, kde básník vypovídá o sobě, o svém díle, o poezii, o jazyku. Proto je sem zařazen i esej *Chvála jazyka*, próza dnes takřka neznámá, která vyšla knižně v bibliofilii F. Šrámek a K. Čapek: *Chvála české řeči* r. 1930. — Za *Létem* je umístěn druhý kulér „Očima těch kolem“, kde jsou shromážděny vzpomínky lidí Šrámkovi blízkých (M. Hrdličková-Šrámková, Z. Čečilová, K. Čapek, F. Kubka, E. Konrád, Mil. Krejčí, B. Brejník, V. Hejn). — Třetí kulér „On a my“ obsahuje výroky umělců o Šrámkovi. Z jejich výpovědí lze poznat, jak tito umělci Šrámka čtli, co z něho v nich rezonovalo, v čem viděli hodnotu Šrámkova díla. Tak se tu k Šrámkovi hlásí básníci a spisovatelé V. Vančura, J. Hora, O. Fischer, K. Toman, K. Konrád, O. Mikulášek, J. Glazarová, Fr. Halas a herci R. Nasková a B. Stejskal.

Když se tedy probíráme „Podivným nepokojem“, máme pohromadě nejen nejvýznačnější Šrámkova díla, ale i závažné vzpomínky a ohlasy, které bychom jinde pracně shledávali — zkrátka celého Šrámka máme takřka na dlani.

Námět a celou osnovu svazku (i název) vymyslel s Vladimírem Novákem dr. Mojmír Otruba, jeden z největších znalců Šrámkova díla; Mojmír Otruba a jeho choť Jaroslava připravili svazek edičně. Provedli revizi textů a pořídili bibliografické poznámky s neobyčejnou přesností a důkladností, takže kniha je spolehlivým základem všech dalších vydání a dalšího bádání.

Knihu, krásně vypravenou a vyzdobenou vzácně jemnými ilustracemi Jitky Walterové, vydala Mladá fronta v edici Máj. Cena vázaného výtisku 28,— Kčs. V. H.

● **Překladatelka Pavla Ludmilová** srovnává v doslovu ke knize brazilské spisovatelky Clarice Lispectorové „Blízko divokého srdce života“ (*Odeon 1973*) hrdinku tohoto díla Joanu se Šrámkovým Jenkem Ratkinem.

● **Dr. Stanislav Cířka: České Budějovice v literatuře.** V této publikaci vydané Pedagogickou fakultou v Českých Budějovicích nechybí údaje o vztahu Fráni Šrámka k tomuto městu a k jižním Čechám.

● **5. číslo Bousováka** se zabývá stavbou bousovského vodovodu a dalšími současnými událostmi.

Tato více než šestisetstránková kniha je téměř bibliofilii. Vyšla totiž v nákladu 1000 výtisků (vydala Svoboda), takže se jí dostalo jen části odborné veřejnosti. Je to škoda. Tento pracně shledaný soubor projevů, článků a glos Vladislava Vančury zajisté by promluvil řečí srozumitelnou i k širší čtenářské veřejnosti. Tím spíše, že tato kniha nám dotváří, byť v detailech, krásnou lidskou osobnost umělce. Jestliže známe jeho dílo, pak zde můžeme sledovat, jak se utvářela Vančurova poetika, tj. jeho názor na umění, na jeho vznikání a poslání. Literatura tu pochopitelně slouží k doležitosti jako první mezi všemi druhy umění — a rejstřík znalostí tohoto autora rozhodně nebyl úzký. Vyhraněnost Vančurových stanovisek byla a je známá. Vzdálenost času ode dnů, kdy je zaujímal a vyjadřoval, jen potvrzuje jejich podstatnou správnost. Proto lze bez výhrady souhlasit s názorem editorů knihy, že Vančurův umělecký odkaz „zůstává nadále podnětem a výzvou.“

Připomínáme však tuto knížku v našem listě i proto, že na str. 326 pod názvem „Šrámkovy první prózy“ nacházíme přetisk Vančurova příspěvku z Knížky o Šrámkovi. Netřeba zajisté zdůrazňovat, že tu jeho slova zaznívají poněkud jinak, řekl bych neotřeleji, než v „Knížce“ samé. Tam byla příležitostným vyznáním. Zde jsou výraznou črtou Vančurova uměleckého i lidského portrétu. —š

Dobroslava Menclová — **České hrady** (II. díl)

Ke konci minulého roku vyšel druhý díl monumentální publikace D. Menclové „České hrady“. Tato druhá část chronologicky i obsahově navazuje na první díl. Počíná dobou rozkvětu země za vlády Lucemburků, dále líčí období husitských válek, celé 15. století a končí dobou, kdy středověké hrady začínají ztrácet svůj společenský i fortifikační význam. Kniha je rozdělena do pěti kapitol. První dvě se týkají gotických hradů z éry Karla IV. a Václava IV., další kapitola popisuje změny, k nimž docházelo v opevněních během husitských válek, a poslední dvě již zabírají období pozdní gotiky — stavby poděbradské a vladislavské.

Z hradů a tvrzí v našem okolí se kniha dotýká Bradce, Drábských světniček, Hrubého Rohozce, Hrubé Skály, Kosti, Kumburku, Michalovic, Starých Hradů, Trosek, Valdštejna, Valečova, Veliše, Zásadky a Zvířetic. O Kosti (str. 171—174) píše autorka v kapitole, pojednávající o stavbách václavského dvorského okruhu. Zmiňuje se o dostavbě hradu Petrem z Vartenberka po roce 1381 [1381 až 1386 purkrabím Pražského hradu], který, nebyl-li přímým dědicem pražské stavební hutí, byl s ní jistě v nejužším kontaktu. Dostavba Kosti, do níž spadá poslední patro hlavní věže, horní patro věžového paláce i změny na obytném paláci, se tak zařazuje mezi nejstarší díla této dvorské Václavovy hutí. Hradní kaple, zasvěcená původně sv. Janu Křtiteli, byla vystavěna zřejmě až na rozhraní 14. a 15. století.

Dále se o Kosti pojednává (str. 463—466) v kapitole o stavbách vladislavských. Autorka zařazuje šelmsberskou přestavbu do staveb saského okruhu, s reminiscencemi na míšeňský Albrechtsburg. Zde tedy dochází k částečné změně v názorech, neboť doposud se mělo za to, že stavitele přivedl na Kost nejvyšší kancléř a později nejvyšší komorník Jan ze Šelmerberka z Prahy. Pro saský okruh autorce hlavně svědčí hluboké okenní špalety v přízemí šelmsberského paláce. Domníváme se však, že šíře špalet byla v tomto případě záležitostí pouze konstrukční a statickou, neboť bylo nutno překlenout mezeru mezi dvěma stěnami ve sklepení paláce, která vznikla rozšířením budovy do nádvoří.

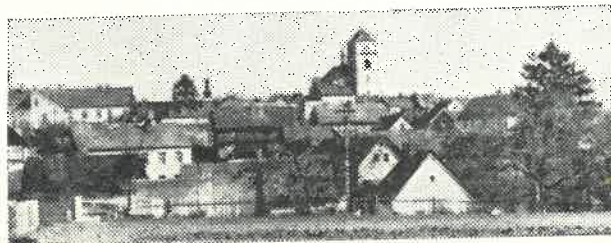
Jak jsme napsali již v recenzi I. dílu, vychází autorka při hodnocení vývoje hradů z hledisek umělecko-historických a architektonických a ze změn, probíhajících uvnitř středověké společnosti. Významná je kapitola, pojednávající o fortifikaci staveb husitských a o zásadních změnách, k nimž muselo docházet se zdokonalováním stělných zbraní. Obšírně je popisováno založení a opevnění Tábora, které významně ovlivnilo i pozdější výstavbu opevnění jiných měst a hradů. Celá publikace je uzavřena kapitolou o pernětejských stavbách (hlavně poslední — Pardubice), stojících již zcela na rozhraní dvou epoch vývoje feudálního sídla, které se nyní prací nazpět do roviny a mění zásadně svůj fortifikační systém. Tato v podstatě společenská změna je pak jedním z dokladů nástupu středoevropské refeudalizace.

Knize ubírá na hodnotě zčásti to, že autorka při tak obsáhlém okruhu staveb musela nutně používat starších

poznámek, při čemž se do textu dostala na několika místech fakta časem již zastaralá nebo opravená novými výzkumy, která mohou pohled na současnou situaci zkreslit. Oba díly jsou na závěr doplněny dokonalým rejstříkem a vyčerpávajícím výběrem literatury, týkající se vojenství a fortifikací vůbec, literatury, zaměřené na jednotlivé země a nakonec i výběrem literatury k jednotlivým v knize popsaným hradům.

Josef Prokop
● V novém vydání vyšla kniha **Františka Kožíka Josef Mánes**. Tento výborně psaný životopis slavného českého malíře nás zavádí i na Sobotecko, kam Mánes rád jezdil.

● Nakladatelství Albatros vydalo k letošní Šrámkově Sobotce vkusnou skládačku **Sobotecko**. Nalezneme na ní plánec Sobotecka s kresbou soboteckého náměstí a historickými výsvětlivkami, článek dr. Bohumila Nováka o Fráňovi Šrámkovi a další informace. Skládačka je určena mladým návštěvníkům Sobotecka.

Sobotecká všehochuť

● **Májové oslavy** začaly v Sobotce a okolí již tradičně pálením četných ohňů dne 30. dubna. Prvomájový průvod v Sobotce byl opět dlouhý a pestrý, zúčastnilo se ho 2800 občanů, mezi nimiž byli pracující ze závodů a JZD, příslušníci organizací NF, děti i další obyvatelé města a okolí. Na závěr se představila nová technika kooperativního sdružení JZD Sobotecka. Hlavní projev přednesl na náměstí poslanec ČNR s. Válek, shromáždění pozdravil také zástupce sovětských vojsk. — Také lampiónový průvod ke hrobu rudoarmejců 8. května se vydařil; bylo 1200 účastníků, kteří vyslechli projev mj. Šupitara z Jičína. — Májové oslavy byly zakončeny veřejným zasedáním MěstNV 10. května.

● **Národní směna** proběhla v Sobotce ve dnech 12. a 19. května. Zúčastnilo se jí 218 občanů, kteří odpracovali 1431 hodin. Vykonané dílo má hodnotu 29 770 Kčs. Členky ČČK umylý chaty na koupališti, svazarmovci pracovali na oplocení střelnice a sebrali po městě staré železo, příslušníci Sokola pokračovali v pracích na stadiónu, další občané pracovali na úpravě veřejných prostranství, na bourání starých stodol u Spyšovské ulice atd. Městský výbor Národní fronty děkuje všem účastníkům za jejich práci. Další brigádnická pomoc byla nutná na úklidu školy po generální opravě. Zde organizoval práci výbor SRPŠ. Akce probíhala v červnu u sobotách a setkala se s velkým pochopením rodičů i učitelů.

● **Archív Fráni Šrámka** věnoval hudební skladatel dr. Zdeněk Zouhar magnetofonový pásek s nahrávkou svých skladeb na texty Šrámkovy: *Dívka, Dívka a čtyřlístek, Advent* (zpěvy pro soprán a klavír), *Podivný večer* (mužský sbor), *Sobotní večer* (ženský sbor). Dramatický umělec Zdeněk Svěrák postoupil Archívu F. Š. rukopis své studie „Šrámkova tvorba povídková ve srovnání s tvorbou básnickou“. Oběma dárcům srdečné díky! Děkujeme také paní Marii Šolcové z Turnova, která věnovala do Městského archívu několik knih.

● **Západočeské divadlo v Chebu** chystá pro příští sezónu uvedení Šrámkova *Měsíce nad řekou*.

● **Letní cyklus koncertů** pořádá i letos Osvětová beseda Sobotka a správa Státního hradu Kost na posledním nádvoří hradu Kosti. V neděli 1. VII. zde vystoupí soubor Parthia di Praga, v sobotu 21. VII. účinkují Jana Jonášová (soprán), Libuše Váchalová (harfa) a Jiří Boušek (flétna) a na závěr v sobotu 11. VIII. uslyšíme Dvořákovu kvarteto. Začátky všech koncertů budou v 16.30 hodin.

● **Cyklus děl** brněnského skladatele dr. Zdeňka Zouhara „Zráni“ na slova Fráni Šrámka vysílal Československý rozhlas na VKV dne 20. června.

● **Výstavu dětské knihy na Humprechtě** přivítal 24. května v krátké poznámce Československý rozhlas.

● **Vědeckou konferenci k 200. výročí narození Josefa Jungmanna** uspořádal Památník národního písemnictví ve dnech 29. V.—1. VI. 1973 v Litoměřicích. Přednesené příspěvky našich předních literárních vědců se týkaly nejen Jungmannovy osobnosti a okruhu jeho spolupracovníků, ale hodnotily celé období počátků našeho národního obrození.

● **Ředitel Náprstkova muzea PhDr. Václav Šolc CSc.** odjel v červnu na další studijní pobyt do Chile, kde bude pokračovat v poznávání života tamních Indiánů. Může se tedy těšit na další zajímavou přednášku.

● **Ve Vlastivědném muzeu ve Vysokém n. Jiz.** mohou zájemci zhlédnout výstavu fotografií Zdenko Feyfara, uspořádanou k umělcovým šedesátinám. Zahájil ji 10. června Miroslav Janovský.

● **V pamětníci řitonické fary,** chované dnes na farním úřadě v Dolním Bousově, je na str. 322 zápis o tom, že Ema Destinnová přispěla obnosem 1000 K na nové varhany pro řitonický chrám. Sama dopsala Janu Tučkoví do Kutné hory, který přijel autem 13. 6. 1912 do Řitonic, prohlédl kostel a podal rozpočet. Varhany stály 1750 K, zbytek sebrali mezi sebou farníci.

● **V literární soutěži Únor** a jeho dědictví, kterou vyhlásila redakce Literárního měsíčníku a Český literární fond, získala čestné uznání učitelka Blanka Šváblová ze Sobotky za sbírku básní *Cykly*.

● **Učitelé sobotecké školy** podnikli 2. května vlastivědnou vycházku do okolí hradu Kost, aby se důkladněji seznámili s přírodními, historickými, uměleckými i literárními tradicemi kraje.

● **Dětský den** se konal v Sobotce letos již 27. května. Děti se odpoledne shromáždily u sokolovny, odkud vyšel průvod na stadión. Tam všechny účastníky pozdravil předseda SRPŠ Miroslav Odstrčilík. A pak se konaly různé sportovní soutěže, byly připraveny různé atrakce, občerstvení atd. Vyvrcholením byl fotbalový zápas mezi žáky ZDŠ Sobotka a Dolní Bousov. Bylo to hezké odpoledne a SRPŠ patří díky za jeho uspořádání. M. Musílková, IX.A

● **ZDŠ v Sobotce** uspořádala dne 22. června již tradiční školní besídku. Tentokrát byla navržena na počest Vítězného února, proto převládala mírová tematika. Líbila se vystoupení malých i větších dětí, např. cvičení se stuhami. Největší úspěch měl pěvecký kroužek se svými sólisty [M. Musílková, B. Nováková, H. Slavíková], řízený a doprovázený učiteli-hudebníky s. Fr. Dvořákem a Zd. Matějkou. Ale i všechna další čísla programu — hudební, pěvecká, recitační, dramatická i sportovní — měla velký ohlas stejně jako výstavka dětských prací v malém sále sokolovny.

● **Bílý kámen na zahradě.** Jaromír Kuchař připomněl ve svých vzpomínkách balvan křemene, který stával ve školní zahradě. Nebyl-li kámen užit při opravě školy jako stavební materiál, měl by se pečlivě očistit a dát na své původní místo. Byl to totiž nenápadný pomníček kantor-ské zdatnosti a vědomostí bývalých soboteckých učitelů. Nebyl na zahradě náhodou. Kámen pocházel nejspíše ze šterkovistiště v Ryji (o málo menší ležel donedávna na okraji lesa nad Lajtou) a byl to největší známý kus, který byl dosud v těchto místech objeven. Připravila ho řeka, předchůdce dnešní Jizery, která tekla od Stéblovic ke Staňkově Lhotě (ve ZŠS byl o tom článek odb. učitele G. Baumhaiera). Podle dnešních názorů pocházejí tyto naplaveniny už z konce třetihor. Umístění kamene na zahradě svědčí o tom, že tehdejší sobotečtí učitelé věděli mnohem více, než co bylo v učebnicích, a že to dovedli i žákům předat. Kámen byl totiž součástí malého muzea hornin. O kousek dále byla skalka z různých druhů pískovce, několik vybraných čedičových sloupků bylo složeno do tvaru Trosek. Při vyučování nebylo třeba nosit horniny do třídy. Stačil pohled z okna a při cestách do školy se tyto předměty samy žákům připomínaly. Jak se vryly do paměti, svědčí i Kuchařův článek. Na bílý kámen v zahradě si pisatel vzpomněl ještě dnes, po nějakých šedesáti letech. K. S.

● **Sobotecké kino** bylo po půlročních úpravách opět otevřeno počátkem června. Dobré hospodářské výsledky minulých let byly odměněny tím, že ONV předal do Sobotky nové projektory na 35mm film. Jejich zabudování si vyžádalo značných úprav v kabině, ale umožnil daleko lepší výběr filmů a zvýšil se jakost obrazu i zvuku. Během prázdnin bude kino hrát každý den kromě pondělí a čtvrtku. Na podzim se pak připravuje založení filmového klubu. S. B.

● **Obě tradiční slavné pouti** v našem okolí přinesly i letos mnoho radostí dětem i dospělým. Vlčopolská se konala 29. IV. a nepřívěcká 6. V., obě za hojného zájmu veřejnosti.

● **Z našeho JZD.** Letos je tomu právě deset let, kdy se na společné schůzi v sokolovně rozhodli sloučit svá družstva členové JZD Čálovice, Sobotka, Spyšová, Stéblovic a spojeného JZD Nástup Staňkova Lhota a Lavice. Další výroční schůze tohoto nového JZD se konaly vždy na Poště, až letos 5. března se družstevníci sešli opět v sokolovně, kde bylo mj. schváleno sloučení s JZD Osek. Vznikl tak velký ekonomický celek, který obhospodařuje na 1450 hektarů zemědělské půdy. Ponese název JZD Nástup Sobotka. — Vzájemné vztahy s novými členy z Oseka jsou velmi dobré. Jedním z předních úkolů JZD Nástup bude nyní dokončit výstavbu družstevní šestibytovky v Oseku a zmodernizovat ustájení skotu. Dojnice budou umístěny v kravině, pro 200 kusů mladého skotu bude adaptována osecká družstevní kůlna. — Po tomto sloučení hospodaří nyní na Sobotecku 5 velkých JZD, která tvoří kooperační sdružení. Jsou to JZD Libošovice, Markvartice, Mladějov, Samšina a Nástup Sobotka. Kromě těchto družstev jsou na Sobotecku tři menší hospodářství Šlechtitelského podniku Turnov ve Kdanicích, v Podkosti a na Rovni. Josef Mařan

● **Pozdrav z Českého ráje,** barevný televizní film o krásách našeho kraje a kulturním dění na Jičínsku, zhlédli diváci druhého televizního programu 16. června.

● **Nová mapa Českého ráje** byla umístěna na soboteckém náměstí vedle CISu. Také hezké poutače na náměstí, u nádraží a u hřbitova, které upozorňují na stálou výstavu dětské knihy na Humprechti, plní svůj účel.

● **Kulturní kalendář jednou větou:** 4. VI. 1933 byl rozvinut prapor soboteckých Baráčníků. 10. VI. 1918 zemřel kulturní mecenáš Josef Vincenc Novák. 11. VI. 1938 zemřela Anna Šrámková, maminka Fráni Šrámka. 12. VI. 1938 zemřel sobotecký rodák, rektor brněnské techniky ing. Rudolf Vondráček. 14. VI. 1898 se v Sobotce konala velká slavnost na počest 100. narozenin Františka Palackého. 19. VI. 1968 zemřel sobotecký kulturní pracovník MUDr. Josef Boudyš. 20. VI. 1818 se narodil básník Josef Ladislav Kendík. 20. VI. 1898 se narodil učitel Jaroslav Šulc, významný hudebník působící v České Lípě. 25. VI. 1893 se konal slet sokolské župy Fügnerovy v Sobotce. 27. VI. 1878 se narodil významný technik ing. Bohumil Peča. 29. VI. 1678 vyhořel zámek Humprecht. 30. VI. 1968 zemřel kronikář Jaroslav Ječný z Rytířovy Lhoty. V červnu 1928 zanikl jičínský vlastivědný časopis *Náš domov*. 1. VII. 1953 byla premiéra filmu *Měsíc nad řekou* v Sobotce. 6. VII. 1928 odhalili Bílkův pomník Jana Husa v Libošovicích. 7. VII. 1938 zemřel jičínský kulturní pracovník JUDr. František Volf, přítel J. Vrchlického a J. B. Foerster. 12. VII. 1938 zemřel básník František Soukal, sobotecký děkan. 13. VII. 1908 zemřel sobotecký purkmistr Václav Maštálka. 16. VII. 1773 se narodil národní buditel Josef Jungmann. 24. VII. 1913 byl A. V. Sakař jmenován čestným občanem soboteckým. 30. VII. 1858 byl posvěcen nový hřbitov v Sobotce pod Humprechtem. V červenci 1928 zřídili sobotečtí studenti tenisové hřiště u obecního domu v Sobotce.

● **10 nových občánků Sobotky,** kteří se narodili v prvním čtvrtletí 1973, bylo slavnostně uvítáno do života na městském národním výboru dne 16. června.

● **Svíj sňatek uzavřeli** na MěstNV v Sobotce 28. dubna 1973 Marie Jakubcová z Mrkvojed a Zdeněk Šolc z Markvartic. Marunka byla před dvěma lety zvolena princezníčkou Šrámkovy Sobotky a tak se dodatečně připojuje ke gratulantům jménem všech účastníků ŠS.

● **Dlouholetí návštěvníci Šrámkovy Sobotky,** učitelka Ljuba Suchánková z Hlinska v Č. a filmový technik Petr Tupý z Prahy uzavřeli 25. května 1973 na MěstNV v Sobotce svůj sňatek. Blahopřejeme co nejsrdečněji.

● **MUDr. Jitka Borovičková ze Sobotky,** dlouholetá členka Recitačního studia Šrámkova domu, byla oddána v sobotu 9. června 1973 na Sychrově s MUDr. Vladimírem Mašínem z Liberce. Blahopřejeme!

● **Na MěstNV v Jičíně** uzavřeli 22. června sňatek Lenka Rejhová ze Sobotky a Miloslav Janda z Hradce Králové. Novomanželé budou užívat společně příjmení Rejhovi. Podle sdělení pracovníků MěstNV Jičín je to opět po 12 letech poprvé, kdy manželé užívají společně příjmení podle rodného jména nevěsty.

● **Sňatky:** 11. května v Sobotce Jiřina Srpová a Jiří Pácl z Rytířovy Lhoty. 1. VI. v Sobotce Vlasta Mendlíková z Orubec a Jaroslav Kolumpek ze Sobotky. 2. VI. v Sobotce Oldřiška Hakenová ze Starých Hradů a Jiří Kosina ze Spáfenec. 14. VI. na Hrubé Skále Helena Dědková z Rytířovy Lhoty a František Kučera ze Samšiny. 23. VI. v Sobotce Alena Kuželová ze Stéblovic a Václav Dvořák z Horního Bousova. 29. VI. v Sobotce Jana Fechtnerová z Dolní Bukoviny a Josef Ulrych z Oseka.

● **90 let se dožila 1. června 1973 paní Marie Floriánová** z Rakova, roz. Rejmanová z Ošovic. Má dva syny, tři vnuky a šest pravnoučat. Na svůj věk je velmi cílá, sama si vaří a uklízí, má živý zájem o vše, co se děje v rodině, v obci a v družstvu. Také velmi ráda čte knihy, noviny a zvláště ji zajímá náš Zpravodaj. Přejeme mnoho zdraví do dalších let.

● **Kdanický kronikář Josef Linka** oslavil 9. března 1973 své 75. narozeniny. Patří k nejlepším kronikářům jičínského okresu a také k nejpilnějším dopisovatelům našeho Zpravodaje od jeho počátků. A tak mu dnes — poněkud opožděně — při příležitosti jeho životního jubilea nejen blahopřejeme, ale ze srdce za všechnu práci děkujeme.

● **Prof. Bohuslav Brejník** z Hořic se dožil 6. června 70 let. Je pilným glosátorem kulturních výročí z Jičínska a spolupracuje i s naším Zpravodajem. Přejeme hodně zdraví do dalších let!

● **Léta běží — a šedesátníků přibývá.** Sobotka, Chrudim, Beroun, Užhorod a Praha, to jsou životní zastávky nejmladšího soboteckého šedesátníka Františka Novotného, ředitele střední průmyslové školy technologie masa v Praze. Svých abrahamovin se dožil 27. června 1973. Jubilatovi přejeme do dalších desítek let hodně zdraví a doporučujeme mu, aby užíval více soboteckého vzduchu.

● **Životní šedesátku oslavil 29. června JUDr. František Roubal** z Jičína, rodák ze Samšiny. Dlouholetý zaměstnanec ONV a Agrostroje vydal několik básnických knížek, redigoval jičínské časopisy, hlavně ale působil a působí jako zasvěcený řečník při různých příležitostech. Mnohokrát jsme měli možnost slyšet ho i u nás. Do dalších let přejeme nejen hodně zdraví a spokojenosti, ale i více klidu k literární tvorbě.

● **Padesátiny** oslavila 26. června 1973 poslankyně MěstNV v Sobotce Věra Folprechtová. Mnoho zdraví a chuti do práce v dalších letech jí přeji její spolupracovníci z MV KSČ, z rady a školské a kulturní komise MěstNV v Sobotce.

● **Sobotečtí jubilanti:** 90 let oslavila 15. VI. Františka Luštická ze Sobotky. 80 let se dožívají: 15. VI. Marie Lešáková a 22. VII. Marie Drholcová ze Sobotky. 75 let oslaví 1. VI. Ladislav Helikar, 3. VI. Anna Baláková, 23. VI. Anna Hermannová, 11. VII. Božena Hofrichtrová a 24. VII. Božena Havlíková ze Sobotky a 29. VII. Marie Čubánová z Lavic. 70 let bylo 16. VI. Josefu Javřikovovi ze Sobotky. 65 let se dožívají: 12. VI. Marie Dudková z Řičan u Prahy (roz. Macounová ze Sobotky č. 132), 21. VI. Alois Šťastný z Spyšové, 27. VI. Josef Oplť, 19. VII. František Karel a 29. VII. Josef Janků ze Sobotky a 30. VII. Josef Škaloud ze Staňkovic Lhoty.

● **Všechny přátele divadla** a hereckého umění zarmoutila zpráva o úmrtí dolnobousovského rodáka, národního umělce Vítězslava Vejražky. V denním tisku se objevily články o jeho životě a práci, o jeho významu pro české divadlo. — My jsme ho poznali především jako pedagoga. Národní umělec Vítězslav Vejražka, držitel mnoha dalších titulů a vyznamenání, byl totiž také profesorem Divadelní akademie muzických umění v Praze. Málokdo věděl o jeho nepříznivém zdravotním stavu, neboť neustále pracoval, tvořil a předával své přebohaté zkušenosti následovníkům. Kritizoval, radil a pomáhal adeptům herectví, kteří si snad ani neuvědomovali [jak to už u mladých lidí bývá], jakou cenu rady pana profesora měly. Rok byl naším třídním profesorem. Ten rok uběhl, všichni jsme náročný program zvládli a udělali jsme mu radost i úspěšným zakončením roku — hereckými zkouškami. O to smutnější byl druhý den ráno — 8. června, kdy ve věku 58 let zemřel. Všichni, kdo ho znali, budou vzpomínat. Dušan Fiedler

● **PhDr. Jaroslav Karcol CSc.** zemřel tragicky v Pardubicích dne 24. května 1973 ve věku 44 let. Často jezdil k rodičům na Podkost.

● **Úmrtí v květnu:** 1. V. Anna Pabišková z Příchvoje - 92 let. 2. V. Jaroslav Macoun ze Sobotky - 64 let a Josef Augusta ze Zajakur - 45 let. 3. V. Marie Slavíková ze Sobotky - 80 let a Václav Lavický ze Sobotky - 76 let. 7. V. Jiří Pařízek z Malechovic - 50 let. 13. V. Josefa Neumannová z Rovně - 84 let. 17. V. Růžena Martínková z Příchvoje - 66 let. 21. V. Ludmila Opočenská ze Sobotky - 61 let. 24. V. Františka Lamrová z Oseka - 89 let. 29. V. Oldřich Cinkeis ze Sobotky - 60 let.

● **Děkujeme touto cestou** všem přátelům a známým, kteří přišli doprovodit na poslední cestě naši drahou manželku a maminku, paní Ludmilu Opočenskou ze Sobotky. Zvláště děkujeme sestře Mašindové, paní Hofmanové a panu Černému za projevy při smutečním aktu a všem přátelům, kteří nám vyjádřili soustrast. Rodina

● **Vyhlička Fráni Šrámka** byla otevřena za účasti mládeže a turistů až z Hradce Králové v sobotu 5. května 1973 na Hlavatce v Hrdoňovicích. O Fráňovi Šrámkovi, jeho díle a jeho putování Soboteckem promluvil Alois Kozák, jehož zásluhou byla vyhlídka zřízena.

● **Náš neúnavný krajan Alois Kozák**, známý propagátor lehké atletiky a příznivec pražské Slavie, může být příkladem všem, kdož chtějí být fit. Třebaže patří k těm dříve narozeným, absolvoval jen v květnu (od 9. do 19. V.) následující sportovní podniky: Běh na 10 km na paměť Nýřanské stávky 1890, běh na 20 km Praha—Zákolany (zde byl 12. ze 320 účastníků), běh na 20 km Praha—Brandýs, běh na 5 km o Zlatou kedsku, běh do Albertovských schodů v Praze a dálkový pochod na 73 km Praha—Prčice.

● **Sokol Mladějov** oslavil 27. května 1973 60 let svého trvání zdařilým tělovýchovným odpolednem. Již od rána se sjížděli cvičenci z celého okresu. Odpoledne prošel průvod účastníků na mladějovské hřiště, kde po vztyčení státní vlajky a projevech mohli diváci sledovat pestrý sled sportovních vystoupení. Zvláště se líbila děvčata z Dolního Bousova (mezi nimi byla nová mistryně ČSR ve sportovní gymnastice Eva Králová), domácí mladí cvičenci pod vedením L. Zítka, M. Tyrychtrové a J. Klazarové, jičínská svazarmovci se svými psy a dorostenci z Jičína cvičící na trampolínách. Také počasí přálo, takže slavnost dopadla velmi dobře.

● **Novým sportem**, který se hraje v Sobotce, je odbíjená. Tento oddíl Sokola, o jehož vznik má zásluhu zvláště J. Vrána, se přihlásil do jarního kola okresní soutěže. Hraje se na novém moderně vybudovaném hřišti za sokolovnou, na jehož výstavbě pracovali hlavně žáci sobotecké ZDŠ pod vedením učitele Zdeňka Matějky.

● **Sobotečtí fotbalisté** v boji o záchranu v I.B třídě remizovali se Semily B 3:3 (branky Král 2 a P. Janatka) a porazili Libáň 2:1 (Kračmar 2), Nový Bydžov 2:1 (Heršálek a Čurda), Dětenice rovněž 2:1 (Heršálek a Kračmar) a Hořice 4:1 (Čurda, Kračmar 3).

● **2. sobotecký autokros** se uskutečnil v sobotu dne 16. června 1973. Krásné počasí a zajímavá podívaná přilákaly na 3000 diváků. Nechyběli mezi nimi ani zástupci Ústředního automobilklubu Svazarmu z Prahy. Přední jezdci z celé ČSR byli spokojeni s vzorně připravenou tratí nad Čálovicemi i s celkovou atmosférou závodu. Z bojů vyšli vítězně ve třídě do 1000 ccm jezdci Mladé fronty ing. Landa a Kottek, ve třídě nad 1000 ccm pardubický Voženílek. Společně finále vyhrál opět ing. Landa. O přestávce viděli diváci seskok parašutistů a vystoupení leteckých modelářů. Příslušníci soboteckého automobilklubu Svazarmu mohou být spokojeni s dalším zdařilým podnikem; poděkování patří i členům dalších soboteckých organizací, kteří při pořádání autokrosu pomohli.

Foto VI. Černý

Zpravodaj Šrámkovy Sobotky. Řídí redakční rada: odp. redaktor Karol Bílek, Oldřich Beneš, František Hejn, Václav Hejn, Vlastimil Michal, MUDr. Milan Tomášek, Metěr Václav Novák. Adresa ZSS, Osvětová beseda, 507 43 Sobotka. Tiskne: Severografia, n. p., Turnov. Vychází měsíčně, uzávěrka tohoto dvojčísla byla dne 22. června 1973. Cena dvojčísla 3 Kčs. Povoleno KNV Hradec Králové č. R 40 ze dne 12. 6. 1970. Dohlédací pošta Sobotka. Poštovné povoleno Reditelstvím pošt a telekomunikací Pardubice pod číslem P/2—2383/72 ze dne 22. 5. 1972.